

2. IDEJA EU, NASTANAK EU KROZ TALASE PROSIRENJA (OD EEZ 6 DO EU 15)

Prof. dr Gordana Đurović

Struktura

1. EU: osnovni pokazatelji
2. **Ideja evropskog ujedinjenja**
3. **Evropska integracija između dva svjetska rata**
4. **Evropa poslije II svjetskog rata (Maršalov plan, Stvaranje SRNj, Osnivanje MO, motivi integracija)**
5. **Teorije evropskih integracija**
6. **Evropska zajednica za uglj i čelik**
7. **Evropska ekonomska zajednica i Euroatom**
8. **Prvo proširenje (1973) i dalji razvoj EI**
9. **Drugo proširenje (1981) i kreiranje jedinstvenog evropskog tržišta**
10. **Treće proširenje (1986), Matriht i EMU**
11. **Četvrto proširenje (1995), Amsterdam i Nica**
12. **Peto proširenje (2004, 2007)**
13. **Potreba unutrašnje konsolidacije i institucionalne reforme – Ustav EU**
14. **Evropska integracija: sektorska, vertikalna i horizontalna dimenzija**
15. **Perspektive daljeg širenja EU**

2. Ideje o ujedinjenju Evrope - evropski humanisti i začetnici ideje evropskog federalizma

- Mnogi autori ističu da je ideja o ujedinjenju, odnosno integracijama evropskih zemalja, stara koliko i sama istorija Evrope, iako je do XIX stoljeća osnovni pravno-politički okvir funkcionisanja bila **nacionalna država**
- francuski vojvoda **MAKSIMILIJAN DE SALI** (Maximillian de Sully, 1560-1614) smatrao da treba stvoriti zajednicu država kao čuvare evropskog mira, oblik evropske federacije koji bi činila **zajednica hrišćanskih republika** na čelu sa **Francuskom**
- **SENT PJER** (Charles-Irene Castel de Saint-Pierre, 1658-1743), francuz demokratske orijentacije i protivnik apsolutizma kralja Luja XIV, autor je ideje o federativnoj **zajednici nezavisnih evropskih država**, prikazanom u dijelu „**Evropska Republika**“. koju treba da čini stabilna Alijansa država sa svojim zajedničkim organima poput parlamenta
- **ŠARL MONTESKIJE** (Charles-Louis de Secondat Montesquieu, 1689-1755), u svom djelu „**Razmišljanja o evropskoj univerzalnoj monarhiji**“ (1734) analizirao je ideju univerzalnog evropskog ujedinjenja.

...Ideja o ujedinjenju

- U spisu **ŽAN ŽAK RUSOA** (Jean-Jacques Rousseau, 1712-1778) „**O federaciji kao sredstvu koje kombinuje korist malih republika sa velikim državama**“ iznijeta je ideja o potrebi stvaranja određenog oblika evropske federativne asocijacije
- Francuski filozof, socijal-utopista, **SEN-SIMON** (Claude-Henry de Rouvroy Saint-Simon, 1760-1825), predstavio je ideju ujedinjenja Evrope na osnovu sporazuma između **Francuske i Engleske**
- Zagovornik ideje evropskog ujedinjenja bio je i francuski književnik **VIKTOR IGO** (Victor Hugo, 1802-1872), koji je 1855. godine napisao: "Naš kontinent će biti **država jednog naroda. Neće biti granica, ni carine, ni zabrana, biće samo slobodnog kretanja roba i ljudi**". Takođe, njegovo vizionarstvo poznato je i po isticanju potrebe stvaranja jedinstvenog evropskog **novca**
- Da u razvoju ideje evropskog ujedinjenja nisu samo učestovali Francuzi, svjedoči i spis njemačkog filozofa **IMANUELA KANTA** (Immanuel Kant, 1724-1804), poznatiji pod naslovom "Ka vječnom miru" u kojem je izložen **koncept "federalno organizovane ujedinjene Evrope"**
- Isto tako, potrebno je spomenuti i italijanskog političara **ĐUZEPEA MACINIJA** (Giuseppe Mazzini, 1805-1872), koji je bio osnivač pokreta "**Mlada Evropa**". Njegova ideja ujedinjenja Evrope, zasnivala se na **bratstvu i solidarnosti** 4 evropskih naroda

Porijeklo imena Evropa: „Zevs i Europa“

- Prema mitologiji Stare Grčke (1200 pne) Zevsova miljenica, kći feničanskog kralja Agenora i Telefase, **Europa**, se često igrala na obali mora. Jednog dana, dok je brala cvijeće, privukla je na sebe Zevsovu pažnju. **Otac bogova** se strasno zaljubio u Europu i, da bi joj se približio, preobrazio se u bijelog bika, koji je odisao mirisom ruža i šafrana. Djevojka je bez straha pristupila lijepoj životinji i pomilovala je, a zatim se, sa kotaricom cvijeća u rukama, popela na leđa krotke životinje. Tada je bik jurnuo u more sa svojim plijenom i udaljio se od feničanske obale. U pratnji Posejdona, Amfitrite i Afrodite, kao i Nereida, koje su pjevale svatovske pjesme, **Zevs je prenio Europu na ostrvo Krit**, u Diktejsku pećinu, okruženu platanima. Europa mu je kasnije rodila tri sina – **Minoja, Sarpedona i Radamanta**.
- Da bi ovjekovječio ovu ljubav, otac bogova je naredio da kritski platani nikad ne gube svoje lišće i da taj prostor, kao dio svijeta kome pripada ostrvo Krit - nosi ime njegove miljenice Europe.
- Pred rastanak, Zevs je Europi dao dva dara: lovačko koplje koje uvek pogađa cilj i skupocjeni nakit. Europa se kasnije udala za kralja Asteriona, koji je usvojio i njene sinove.
- Počevši od VI vijeka stare ere, Europa je često prikazivana u likovnoj umetnosti. Na metopi najstarijeg hrama u Selinuntu (sredina VI veka stare ere) i na metopi riznice Sikionaca u Delfima (oko 550. godine stare ere) prikazan je Zevs u vidu bika kako prenosi Evropu preko mora. Ista scena predstavljena je i na vazama iz VI i V vijeka.

3. Evropska integracija između dva svjetska rata

– ideje konfederativnog uređenja Evrope

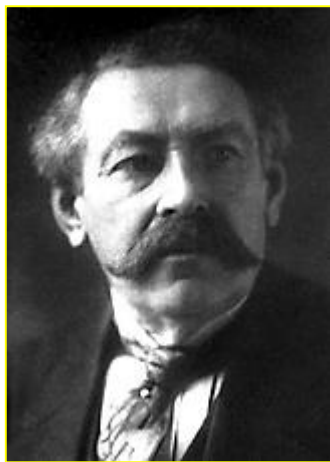
- Austrijski grof **KUDENOV-KALERGI** (Richard von Coudenhove Kalergi, 1894-1972) zalagao se za proces ujedinjenja Evrope, kako bi Evropa sačuvala svoj status u međunarodnim odnosima i kako bi se izbjegla buduća iskra novog sukoba.
- U svom najznačajnijem djelu „**PANEVROPA**“ (1923), predložio je stvaranje „**Sjedinjenih evropskih država**“, po ugledu na SAD. U ovom djelu definisao je i podjelu svijeta na polja moći: Rusko carstvo, Britansko, Pan-Ameriku i Kinesko carstvo. U takvim promijenjenim geopolitičkim okolnostima, mogla je opstati samo ujedinjena Evropa.
- Njegova vizija evropskog jedinstva temeljila se na zajedničkom istorijskom nasljeđu evropskih naroda i na međusobnoj povezanosti, koju nadalje čine ekonomsko i političko jedinstvo. **PANEVROPSKI POKRET***, kao prvi politički pokret za ujedinjenje Evrope, osnovan je **1926**. godine na kongresu u Beču, kao prva realna inicijativa za ostvarenje evropske integracije.
- Kongres, koji je okupio više od 2.000 političara, akademika, biznismena i novinara iz više evoropskih zemalja (24), odobrio je Panevropski **MANIFEST** i objavio smjernice Evropske konfederacije

*The aim of **the Pan-Europa Union** is the unity of all European nations in a strong Europe, which effectively represents its interests and ideals in the world. the vision of a Europe united in freedom, justice and peace

Pan-Europa – The parent idea of a united Europe

- The history of the Pan-Europa Union is closely associated with the names of two prominent personalities: with its founder **Richard Graf COUDENHOVE KALERGI** (1894-1972) and his successor as International President (until 2004), Dr. **Otto von Habsburg** (1912).
- Coudenhove first formulated the vision of a politically, economically and militarily united Europe in the article "Pan-Europa – a proposal" on 15 November 1922 in the "Vossische Zeitung" Berlin, and this appeared two days later in the Vienna-based "Neue Freie Presse". In 1923, he wrote his programmatic book "Pan-Europa", which he described as the starting signal for a "great political movement".
- The French foreign minister **Aristide Briand**, became honorary president of the movement in 1927. On 5 September 1929, in a speech before the League of Nations in Geneva, Briand proposed, the creation of a federation of European nations at the insistence of Coudenhove-Kalergi.
- The second president **Otto von Habsburg**
- **Alain Terrenoire**, the third president in the history of the Pan-Europa Union also set ambitious future objectives for the movement: The completion of the geographical and political unification of all of Europe within the European Union and its development into an internationally-effective and powerful superpower of peace
- **the Pan-Europa Parliamentary Group in the European Parliament**, consists of over 120 members from nearly all of the EU Member States, and meet regularly .

- **ARISTID BRIAND** (Aristide Briand, 1862-1932), u razvoju evropske integracije, ostaće zapamćen kao prvi evropski predsjednik vlade (Francuske) koji je predložio stvaranje **Evropske federalne unije /EFU/**

Prvo zvanično pominjanje termina **EU** u nekom formalnom državnom dokumentu datira iz 1930. u Briandovom **Memorandumu** prema 26 država, koji je prezentiran na skupštini **Društva naroda** (5.9.1929), u kome on predlaže uspostavljanje **federalne veze** među evropskim državama

1926. – Nobelova nagrada za mir - zajedno sa Štrezmanom za Lokarno ugovor*

Zajedno sa svojim kolegom, **njemačkim** ministrom **GUSTAVOM ŠTREZMANOM**, na zasjedanju skuštine **Lige naroda** u Ženevi, predložio je stvaranje Evropske unije kojom se predviđa **bliža saradnja evropskih država, uz njihov nesporan suverenitet.** Brojne okolnosti ekonomske i političke prirode osporavale su tu ideju.

Izbijanje **Velike ekonomske krize, jake nacionalne tenzije**, strah od jačanja francuskog hegemonizma, učinile su ideju o jačanju saradnje i miroljubivom ujedinjavanju evropskih država neostvarljivom

The Nobel Peace Prize 1926

Aristide Briand, Gustav Stresemann

- **GUSTAV ŠTREZMAN** (Gustav Stresemann, 1878-1929), ostaće zapamćen kao njemački političar koji je **započeo istinski proces njemačko-francuskog pomirenja** i koji je bio jedan od arhitekata ideje evropskog zajedništva
- Bio je vizionar, svjestan nužnosti pomirenja s Francuskom i izgradnje potpuno novih odnosa, uvažavajući međusobne interese, ali i zajedničke evropske vrijednosti. Bio je jedan od autora **ekonomskog oporavka Njemačke nakon I svjetskog rata**
- Potvrda njegove iskrene evropske orijentacije bila je i njegovo uvjerenje da **mir između Njemačke i Francuske nije samo bilateralno pitanje, već iskonsko evropsko pitanje**
- Kao ministar vanjskih poslova, od 1925., do prerane smrti 1929. g., inicirao je sa svojim francuskim kolegom Briandom, brojne procesa unapređenja francusko-njemačkih odnosa, kao i proces evropske integracije
- Zahvaljujući njegovom zalaganju, Njemačka je primljena u Ligu naroda 1926.godine

ARTUR SALTER

(James Arthur Salter, 1881-1975),

- Za razvoj ideje evropske integracije između dva svjetska rata zaslužan je i **Artur Selter**, britanac, koji je više od decenije bio čelnik ekonomskog i finansijskog odbora **Društva naroda** u Ženevi, gdje je upoznao tada mladog **Žana Monea** u kabinetu francuskog ministra transporta (razvijali koncept integracija i nadnacionalnog rukovođenja)
- Za evropsku ideju, Salter je važan, jer je u svom djelu „**UJEDINJENE DRŽAVE EVROPE**“ (1933) pozvao da se Društvo naroda prilagodi stvaranju okvira za političko ujedinjenje Evrope. Sjedinjenje Države Evrope moraju biti i **politička realnost**, ako žele biti **ekonomska** realnost, potencirao je Selter u svom djelu (favorizovanje federalne Evrope u okviru Lige naroda)
- Po Selteru, Sjedinjene evropske države morale bi imati **stalne institucije**, kao što su sekretarijat, savjet, skupština i sud. On je u svojoj knjizi opisao **nadnacionalni** model djelovanja sekretarijata, koji će biti osnov za dalji razvoj ove ideje kod Žana Monea, nakon II svjetskog rata (Visoka vlast, kasnije EK)

- Francuski industrijalac, političar, a krajem I svjetskog rata, ministar vojni, a zatim ministar ekonomske rekonstrukcije u francuskoj vladi, **LUIS LUŠER** (Louis Loucheur, 1872-1931), neopravdano je zaboravljen u razvoju ideje EI

- Analizirajući uslove opskrbljivanja francuske vojske, uvidio je **značaj uglja, željeza i čelika**, i konačno prevoznih sredstava. Zaključio je da ako nacionalne vlade izgube moć kontrole nad tim resursima i sredstvima, izgubiće i moć vođenja rata.

- Lušer je prvi došao na **ideju** stvaranja **nadnacionalnog autoriteta**, koji bi kontrolisao francusku i njemačku proizvodnju **uglja i čelika**

- Njegova ideja o nadnacionalnoj instituciji koja će objediniti evropsku industriju uglja i čelika djelimično su ostvarena kada je **EMIL MAJRIŠ** (Emile Mayrisch, 1862-1928) **vlasnik** najveće luksemburške metalurške kompanije ARBE realizovao

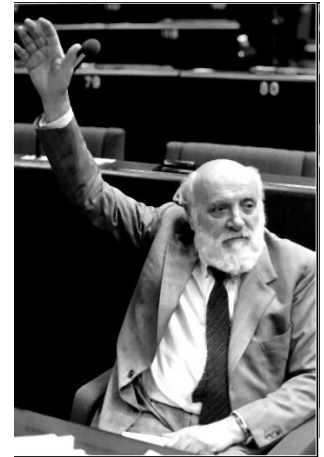
- **Međunarodni sporazum o čeliku**, koji je obuhvatio proizvođače čelika iz FR, DE, BE, Luksemburga i Sara, što je predstavljalo zametak nadnacionalnih institucija EI

- Glavna uloga ovog **KARTELA** je bila da se bori protiv depresije praćenjem direktne veze između nivoa proizvodnje čelika i svjetske tražnje (formalni sporazum proizvođača čelika oko cijena i količina).

- Ono što je zajedničko svim utopističkim idejama evropskog ujedinjenja nakon I svjetskog rata, od Društva naroda, preko Panevrope do Briandove EFU, jeste da su sve ideje bazirane na pristupu da **nacionalne države zajedno sarađuju na međuvladinoj osnovi**
- To je bio njihov put ka univerzalnom (održivom) miru: vlade bi trebale učiti kako da rade dobrovoljno zajedno za opšte dobro, na bazi zajedničkih interesa, bez urušavanja njihovih suvereniteta
- Rađanje fašizma i II svjetski rat, na određeno vrijeme "zaustavili" su razvoj ideje ujedinjenja, donijevši Evropi ogromna razaranja, ljudske žrtve, okrutnost i destrukciju nezapamćenu u dotadašnjoj istoriji

Koncept federalne Evrope kao odgovor na fašizam

Evropski komesar
Za trgovinu (1970-76),
1979-89. poslanik u EP

- Razočarani zbog nemogućnosti nacionalnih država da im osiguraju sigurnost, građanski antifašistiki pokreti u zapadnoj Evropi, viziju Evrope nakon pobjede nad silama nacizma, vidjeli su u **federalnom** uređenju.
- italijanski antifašista **ALTIERO SPINELLI** (1907-1986), u zarobljeništvu, tokom rata (1941), napisao programski tekst pod nazivom „**MANIFEST IZ VENTOTENE – ka slobodnoj i ujedinjenoj Evropi**“, koji je postao najvažniji dokument nekomunističkih pokreta otpora u zapadnoj Evropi, o ustrojstvu Evrope nakon rata - to je postao temeljni dokument Evropskog pokreta federalista, jedan od prvih značajnijih programa EI
- U Manifestu se kao uzrok II sv.rata navode ideje suverenosti nacionalnih država, pa **autori*** pozivaju na održanje mira i slobode i **osnivanje evropske federalne države revolucionarnim metodama**, te staju u odbranu socijalističkih i komunističkih pogleda na ekonomiju

*Altijero Spineli, Ernesto Rosi i Euđenio Kolorni

4. Evropa poslije II svjetskog rata

- U **Zapadnoj** Evropi tokom rata je poginulo **8 miliona** ljudi, od čega je bilo tri četvrtine Njemaca. U Centralnoj i istočnoj Evropi preko **9 miliona** ljudi je nestalo, od čega su 6,3 miliona bili Poljaci. Samo Sovjetski savez je imao preko **20 miliona** žrtava
- Činjenica da je većina ubistava potpadala pod **genocid**, čini ovu sliku još strašnijom
- Što se ekonomskih indikatora tiče, za Zapadnu Evropu: rat je Njemačku i Italiju koštao četiri decenije privrednog rasta, a francuski i austrijski BDP je vraćen na nivo iz XIX vijeka. Uz to, proizvodnja hrane je bila nedovoljna, zima 1946/47 je bila izuzetno oštra, tako da je svuda vladala glad i mnogi su zavisili od humanitarne pomoći. Veći dio infrastrukture, industrije i stambenog prostora nalazio se u ruševinama

- **Winston Čerčil**

(Winston Churchill, 1874-1965),
govor na Ciriškom univerzitetu,
16. septembra 1946.godine

- „...Danas želim da vam govorim o tragediji Evrope. ...postoji jedan lijek koji bi mogao, ako bi bio usvojen globalno i spontano od strane velike većine ljudi u mnogim državama, poput čuda da potpuno promijeni ukupnu situaciju i da cijelu Evropu, ili njen veći dio, učini slobodnom i srećnom koliko je Švajcarska danas. Koji je to pouzdani lijek? To je **obnova evropske porodice**, ili onolikog njenog dijela koji možemo obnoviti, i obezbjeđenje **strukture** koja bi joj omogućila da živi u miru, sigurnosti i slobodi. Moramo da napravimo neku vrstu **Sjedinjenih Evropskih Država**... Reći ću vam nešto što će vas zapanjiti. Prvi korak u obnovi evropske porodice mora biti **partnerstvo između Francuske i Njemačke**“

Gvozdena zavjesa i hladni rat

- Ideja ujedinjene Evrope je za Zapadnu Evropu postala važna i zbog događanja na **istoku** Evrope, gdje je **Sovjetski savez** postepeno sprovodio svoju viziju Evrope nakon rata i gdje su komunističke partije došle na vlast
- Sovjetsko agresivno nametanje sopstvenog rješenja (komunizam za sve) uzrokovalo je reakciju Zapada i stvaranje „**gvozdena zavjesa**“ između dvije strane. Istočno od gvozdena zavjesa poslijeratna arhitektura bila je zasnovana na komunizmu i jednopartijskoj politici,
- na Zapadu, bila je zasnovana na višepartijskoj demokratiji, socijalnoj tržišnoj ekonomiji i evropskim integracijama
- Amerika i Velika Britanija su kategorički odbacile sovjetsku viziju svijeta. Njihovo savezništvo sa SSSR-om tokom ratnog perioda i sukob između saveznika i Sila osovine, zamijenjen je sukobom na relaciji Istok – Zapad, koji je nazvan „**Hladni rat**“
- Kontakti na relaciji Istok – Zapad odvijali su se samo preko **UN**

4.1. Maršalov plan

- Od 1947g. **nove okolnosti**: uticaj komunističkih partija u zapadnim zemljama, širenje komunističke ideologije i sovjetski ekspanzionizam, potreba ekonomskog oporavka i stabilizacije političkih prilika u razorenim zapadnoevropskim zemljama
- Koje su dovele do toga da SAD počnu politiku **promovisanja evropske ekonomske i političke integracije**
- Na zahtjev američkog predsjednika **Trumana**, američki kongres je odobrio 400 mil \$ ekonomske i vojne pomoći Grčkoj i Turskoj
- Druga važna inicijativa Trumanove administracije bila je **Maršalov plan**, usvojen na Ekonomskoj konferenciji u Parizu 12. jula 1947.godine program za obnovu Evrope, koji je dobio ime po **Džordžu Maršalu** američkom državnom sekretaru
- Pomoć u novcu, sirovinama i drugoj robi od aprila 1948. do juna 1951.godine iznosila je preko 13 mlrd \$
- Pandan Maršalovom planu u sovjetskom bloku, Savjet za zajedničku ekonomsku pomoć, SEV, osnovan je 1949.godine.

Maršalov plan

- Slika prikazuje proporciju korišćenja ERP (**European Recovery Program**)

Korisnici pomoći u Evropi bili su: AT, BE, DK, **FR (oko 17% ukupne pomoći)**, EL, NL (8%), IE, IS, IT (9%), LU, PT, TU, NO, SE, **Velika Britanija (25%)** i **Zapadna Njemačka – oko 11%** pomoći (osim Frankove Španije).

Švajcarska je pristupila Maršalovom planu, ali nije tražila nikakvu pomoć. Maršalov plan je ponuđen i SSSR-u i zemljama Istočne Evrope, ali su ga oni odbili u ljeto 1947.godine

Osnivanje OEEC (OECD)

- Trošenje sredstava Maršalovog plana nadzirala je Agencija za ekonomsku saradnju SAD
- 16. aprila 1948. godine osnovana je **Organizacija za evropsku ekonomsku saradnju** (*Organization for European Economic Cooperation*, OEEC), kao institucija koja je predstavljala **početak** integracionog procesa Evrope, a koja je trebalo i da pomogne sprovođenje samog „Evropskog programa obnove”, ustanovljenog na osnovu Maršalovog plana
- OEEC je dobila mandat za **unapredjenje EEI** (pomogla uspostavljanje Evropske platne unije)
- Tako su SAD i Kanada bile *sui generis* pridružene članice. Američki program pomoći je okončan poslije tri godine, a OEEC je nastavila da postoji kao forum za unapređivanje ekonomske saradnje i slobodnu trgovinu između zapadnoevropskih zemalja, da bi 1961. godine promijenila naziv u Organizacija za ekonomsku saradnju i razvoj (***Organization for Economic Cooperation and Development*, OECD**).

4.2. Stvaranje SR Njemačke

Okupacione zone

Njemačka i Berlin su podijeljeni na **četiri okupacione zone** koje su kontrolisali vojni zapovjednici SAD, Velike Britanije, Francuske i SSSR-a.

Američka i britanska zona spojene su krajem 1946. godine (Bizona), dok im se Francuska zona pridružila dvije godine kasnije (**18. juna 1948.**)

Berlin

DDR - 107,771 km²
(GDR) - 16 mil st (1990)
- od 7.10.1949.

FRG - 248,577 km²
- 63,2 mil st (1990)
- od 23.5.1949.

3.10.1990 – ujedinjenje

Reagujući na poteze Zapada, Sovjeti su otežali ulazak zapadnih snaga u Berlin 20 i 24. juna 1948.g. uveli tzv. **Berlinsku blokadu**

Uslovljavanje saveznika – Rur i Sar

- Uključivanjem Njemačke u Maršalov plan, pokrenut je i proces ujedinjavanja zapadnih zona okupirane zemlje
- **Konferencija o reformama u Zapadnoj Njemačkoj** – februar-jun 1948. u Londonu
- francuski MIP **Robert Šuman** insistirao na uspostavljanju **MEĐUNARODNE UPRAVE ZA RUR**, koja će formalno kontrolisati industriju **uglja i čelika** u toj **njemačkoj pokrajini (1949-1952)**. Da FR dugoročno obezbjedi uglj i čelik po povlašćenim cijenama;
- **INTERNATIONAL AUTHORITY FOR RUHR**. Na bazi američko-francuskog sporazuma, Rur, simbol njemačke ekonomske moći i centar teške industrije, trebao je ostati izvan nadležnosti buduće njemačke vlade. Međunarodno tijelo za Rur trebalo je kontrolisati **njemačke prirodne resurse i korišćenje industrijskih potencijala**. Sporazum iz Londona, odnosno International Authority for Ruhr, prestao je važiti potpisivanjem Ugovora iz Pariza 1951.godine, kojim je stvorena prva evropska integracija – Evropska zajednica za uglj i čelik

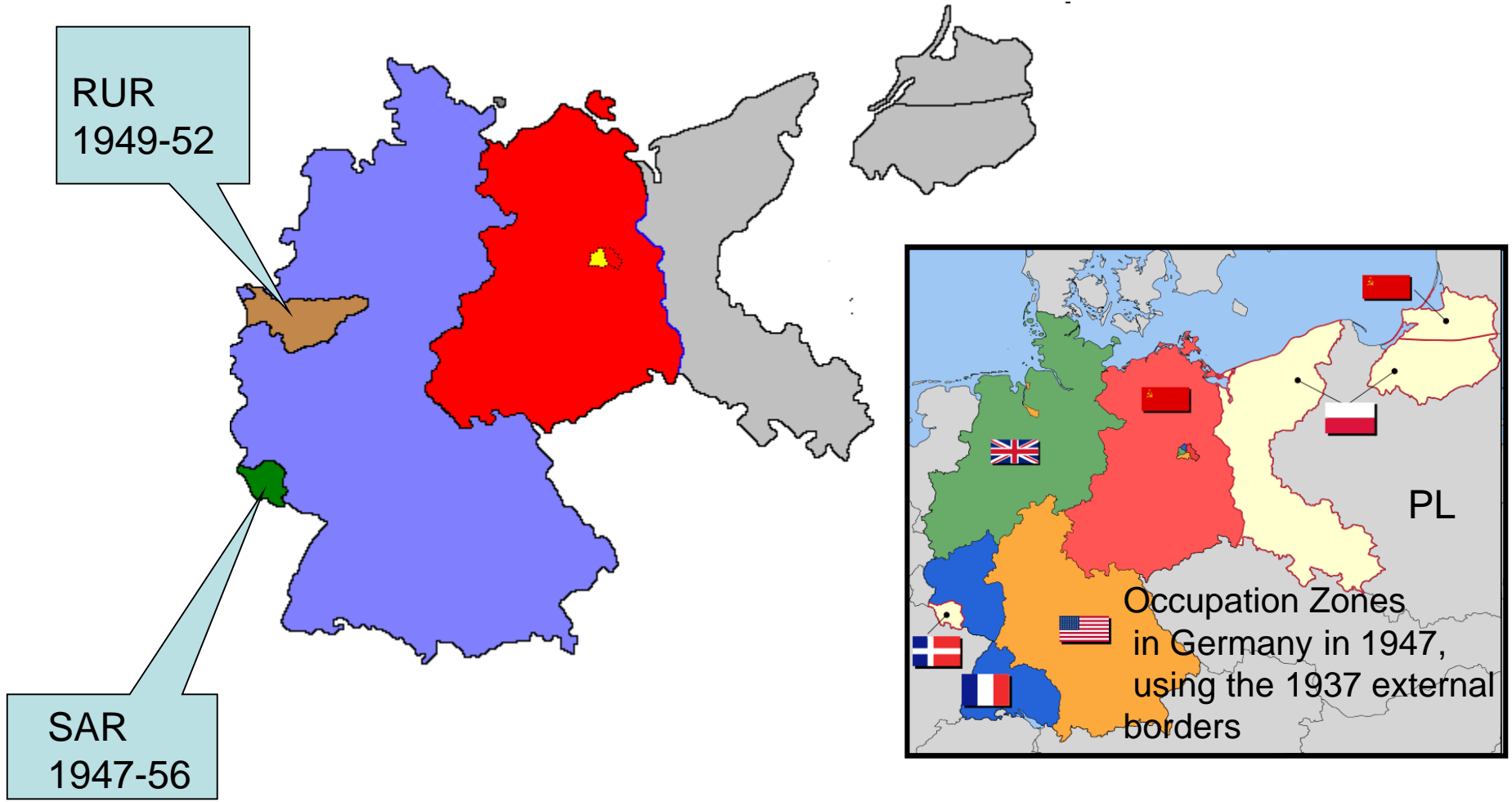
• Istovremeno, ne treba zaboraviti da je, još početkom okupacije, uz punu podršku i saglasnost SAD, Francuska pod svoju kontrolu stavila i **pokrajinu SAR** drugo industrijski važno područje Zapadne Njemačke (1947-1956)

• **Okupacija Sara** bila je nastavak politike demontiranja i uništavanja njemačkih industrijskih kapaciteta (izgrađenih na resursima uglja i željezne rude).

• Iako formalno napuštena 1947., okupacija je stvarno trajala do 1951.

• Na referendumu 1955., građani te pokrajine opredijelili su se za **povratak SR Njemačkoj**.

International Authority for the Ruhr (1949-52)

The Saar was a French-occupied territory (the "Saar Protectorate") 1947-56

SR Njemačka

- Osnivanje centralnog savezničkog tijela – **Allied High Commission**, koje je ograničavalo punu suverenost buduće njemačke države, nadgledajući odnose između zapadnih saveznika i institucija njemačke države
- Nastanak i razvoj demokratske **Savezne Republike Njemačke** bio je moguć i zbog jasnog konsenzusa njemačke političke i ekonomske elite o **nultoj toleranciji** prema nacizmu, kao i **konsenzusa o potrebi izgradnje novog njemačkog identiteta koji u fokusu ima njemačku pripadnost Evropi**
- Sve njemačke vlade i kancelari, od legendarnog Konrada Adenauera (kancelar **1949-63**) do danas, bili su najveći zagovornici evropskih integracionih procesa
- Taj stav podržavala je i šira njemačka javnost, svjesna da je proces EI od vitalnog interesa za jačanje Njemačke

CDU, CSU, SPD

- Kao i u mnogim drugim zapadnoevropskim zemljama, **demohrišćanske stranke** su bile ključni činilac stabilizacije demokratskih sistema i promotori ideje EI
- Tadašnji gradonačelnik Kelna, uključio se u politički život i stvaranje **demohrišćanske stranke (Hrišćanske demokratske unije):**
KONRAD ADENAUER (1876-1967) - bio je ključna osoba u procesu stvaranja SR Njemačke, ali i evropske integracije
- **Njemačka u evropskoj integraciji**, odnosno u budućoj ujedinjenoj Evropi, postaće osnovna ideja vodilja u izgradnji nove države i novog evropskog njemačkog identiteta
- CDU se slagala sa privremenom podjelom Njemačke, dajući prednost stabilizaciji prilika, ispred ujedinjenja
- Osnovana i **Hrišćanska socijalna unija – CSU**, unutar američke okupacione zone
- **SPD, socijaldemokratska partija Njemačke**, jedna od najstarijih njemačkih partija, dolaskom nacista na vlast, 1933, bila je zabranjena; nakon II svjetskog rata postaje opet aktivna

DM i socijalno tržišni model privrede

- 20. juna 1948., na predlog direktora Ekonomskog vijeća. **Ludwiga ERHARTA**, zapadni saveznici donijeli su odluku o uvođenju nove valute na svom području. **Njemačka marka** (DM) postala je službena valuta u zapadnim okupacionim zonama
- Ubrzo nakon uvođenja nove valute, ukinut je sistem racionalizacije prehrambenih proizvoda i sistem kontrole cijena
- Bio je to početak ekonomske politike koja je dovela do brzog ekonomskog oporavka i kreiranja tzv. **njemačkog ekonomskog čuda**
- Specifičan model privrednog razvoja (**socijalno tržišna ekonomija**) uključivao je tržišnu ekonomiju i državnu intervenciju u cilju osiguranja stabilne ekonomije i pravednije raspodjele novostvorene vrijednosti
- Upravo je taj ekonomski model u Njemačkoj i Austriji pokazao svoje optimalne učinke, da bi ga kasnije prihvatile i druge zemlje Zapadne Evrope.

SRN - 8. maj 1949.

- Novoformirano Parlamentarno vijeće koje su činili predstavnici pet zapadno-njemačkih političkih stranaka
- prihvatilo je Osnovni zakon 8. maja 1949.godine. Stupanjem na snagu **Osnovnog zakona (23. maja 1949.godine)** stvorena je **SR Njemačka**.
- Tri zapadne sile službeno su priznale novu državu dan kasnije
- Osnovi zakon (ne ustav) posvetio je prvih 20 članova osnovnim ljudskim pravima, jasno je odredio ulogu države i nadležnosti institucija, definisao je federalno ustrojstvo zemlje, **decentralizovanu njemačku federaciju u evropskoj integraciji**, nadležnosti pokrajina (Länder).
- Za sjedište federalnih institucija, određen je **Bon**
- **Prvi nacionalni demokratski izbori** održani su **14. avgusta 1949.g.** Na bazi rezultata tih izbora, 20. septembra 1949., **Konrad Adenauer**, sa samo jednim glasom većine (obezbijedene kroz koaliciju CDU/CSU), postao je prvi kancelar SR Njemačke i na tom položaju ostao do 1963.godine.

4.3. OSNIVANJE MO: UN, IMF, WB, GATT

- Osnivanje UN 1945. u San Francisku, prva Generalna skupština UN održana januara 1946. u Londonu pod predsjedavanjem belgijskog MIP Spaka
- Bretonvudska konferencija (1944) stvorila je IMF i WB kao instrumente poslijeratne finansijske i ekonomske rekonstrukcije.
- Oktobra 1947., indirektno kroz sistem UN, potpisan je i Opšti sporazum o carinama i trgovini (GATT), kreiran da funkcioniše kao mehanizam za progresivnu liberalizaciju svjetske trgovine
- 1948. uspostavljena je i Carinska unija zemalja Beneluxa

Evropski federalisti, Evropski pokret, Savjet Evrope i Evropski sud za ljudska prava

- 7.-10. maja 1948, KONGRES EVROPSKIH FEDERALISTA u Hagu (800 predstavnika)
- U oktobru 1948. formiran je Međunarodni komitet Pokreta za evropsko jedinstvo, koji je uključivao različite federalističke pokrete
- Prihvaćen je i novi naziv **Evropski pokret**, čiji je osnovni cilj bio da koordinira, na međunarodnoj osnovi, različite grupe koje promovišu evropsku integraciju, odnosno da „slama“ nacionalni suverenitet kroz konkretnu praktičnu akciju u političkoj i ekonomskoj sferi
- Konkretni rezultat rasprava i zaključaka na Haškom kongresu bilo je osnivanje **Savjeta Evrope**, (Council of Europe, CoE) **prve poslijeratne političke međunarodne vladine organizacije zemalja Evrope**. Na osnovu Ugovora iz Vestminstera, 5. maja 1949. godine, u Londonu je osnovan Savjet Evrope
- **Savjet Evrope (Council of Europe, CoE)** je formiran od strane 10 zemalja: BE, DK, FR, IE, IT, LU, NL, NO, SE, UK. Prva sesija SE - 10. avgusta 1949. u Strazburu.
- **Evropska konvencija o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda (1950)**, međ. ugovor koji potpisuju zemlje članice Savjeta Evrope
- Da bi Konvencija imala praktično dejstvo stvorena je Evropska komisija za ljudska prava, a **1959.** počeo je da radi i **Evropski sud za ljudska prava**, prvi **stalni međunarodni sud**, koji je primao i individualne pritužbe i koji je do danas razvio bogatu sudsku praksu u zaštiti ljudskih prava

SAD i bezbjednosne organizacije

- Čitav niz događaja tokom 1948., od komunističkog udara u Čehoslovačkoj, oružanih prijetnji Sovjeta Norveškoj, do berlinske blokade, doveo je do zajedničkog evropskog stava o **nužnosti uključivanja SAD u kolektivni sistem odbrane Zapadne Evrope**
- **17. marta 1948**, Brisel, Ugovor o osnivanju Zapadnoevropske unije - WEU (VB, FR, Benelux) kao bezbjednosne organizacije, multilateralnog regionalnog saveza na 50 godina
- Pet članica ZU, zajedno sa Kanadom i SAD, su **4. aprila 1949.** godine, formirale **Sjevernoatlantski pakt**, poznatiji kao NATO (North Atlantic Treaty Organisation).
- Uz Trumanovu doktrinu i Maršalov plan, NATO je postao jamac unutrašnje političke, ekonomske i vojne stabilnosti Zapadne Evrope

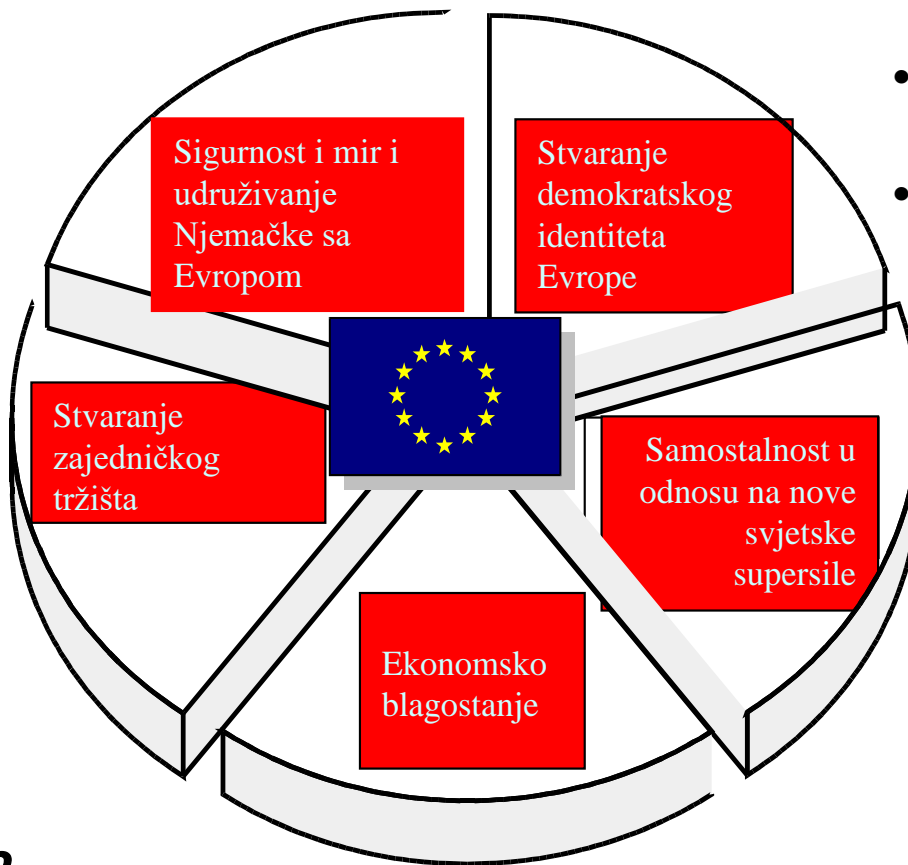
4.4. Motivi evropskih integracija

Peace, Stability, Prosperity, Democratic values

- Bezbjednosni
- Politički
- Ekonomski

Druga polovina XX stoljeća opredjelila je dva osnovna strateška pravca integracija zemalja Evrope – to su integracije u evropske i evroatlanske strukture.

Vrijeme je potvrdilo da su evropske zemlje prepoznale interes snaga ovih nadnacionalnih organizacija, strateški koncept njihovog daljeg razvoja i širenja, njihovu fleksibilnost i pravovremeno prilagođavanje globalnim izazovima bezbjednosti, stabilnosti i prosperiteta. Ove integracije obilježice i XXI stoljeće.

Dodatni motivi integracija novih država članica (Member States, MS)

- **stabilizacija mladih demokratija** (izgradnja institucija, vladavina prava)
- **pozitivni efekti strukturnih fondova EU** iz pozicije neto primaoca (sindrom, tj. fenomen “*EU cash mashine*”),
- jačanje zajedničkog **sistema vrijednosti**,
- **snažniji glas** na spoljnopolitičkom planu

5. Teorije evropskih integracija

- **Unionisti** su bili pobornici ideje o ujedinjenju Evrope u uniju država – Sjedinjene države Evrope
- **Federalisti** su se zalagali za ostvarenje Evrope kao federativne države naroda, sveopšte ujedinjenje evropskih država:

1. **SPINELIJEV FEDERALIZAM** - jedna struja federalista, na čelu sa **Spinelijem** (Ventotenski manifest), zalagala se za **brzu i sveobuhvatnu transformaciju svih država u jednu federalnu evropsku državu**, koja bi podrazumijevala jedinstven centralni organ vlasti i značajnu autonomiju za federalne jedinice
2. **MONEOV FUNKCIONALIZAM** - druga grupacija, koju su predvodili **Mone**, **Šuman**, **De Gasperi** (IT) i **Spak** (BE), bila je za evolutivan i pragmatičniji pristup, **postupnu integraciju po pojedinim sektorima**, sa konačnim ciljem stvaranja EU, tzv. sektorski pristup ; Postepeno kreiranje EU kakvu poznajemo danas, kroz decenije, kretalo se više u skladu sa ovom drugom grupacijom, koja je podrazumijevala funkcionalno shvatanje integracionih tokova (**funkcionalizam, tj. federalni funkcionalizam**);

Neofunkcionalisti

- **PROCES FUNKCIONALNE INTEGRACIJE** odvija se postepeno sa krajnjim ciljem povezivanja svih sektora zajedničkih aktivnosti u jednu cjelinu
- područja saradnje se šire i integracija jača (efekt preliivanja, Spill-over);
- važnost ne-državnih aktera
- **NEOFUNKCIONALIZAM** ima tri oslonca:

1. **PRENOSNI EFEKTI** (*spillover effects*) nastaju zato što postavljanje određenih političkih ciljeva stvara sljedeću generaciju ciljeva koje se mora uvesti da bi se prvi ostvarili. Prenosni efekti mogu biti **FUNKCIONALNI, POLITIČKI ILI GENERISANI**.

Funkcionalni su kada obavljanje jednog posla, recimo stvaranje zajedničkog tržišta, iziskuje druge politike da bi se tržište objedinilo, kao što su antimonopolska politika ili politika zaštite ž.sredine.

Generisani prenosni efekti nastaju onda kada institucije Unije predlažu mjere prema kojima članice imaju otpor ili mjere koje su na nacionalnom nivou nepopularne, pa je lakši način da se one usvoje ako se to uradi u Briselu.

Politički prenosni efekat – prilagođavanje novih MS pravilima i načinu funkcionisanja EU.

2. **SOCIJALIZIRAJUĆA ULOGA ELITA** (političke elite se formalno zalažu za EI čak i kada se ne slažu u potpunosti sa svim pravilima) i
3. **DJELOVANJE INTERESNIH GRUPA** (jačanje interesnog predstavljanja pred EU institucijama).

- **INTERGOVERNMENTALIZAM** – (poseban pravac) integracija napreduje zato što tako odgovara važnim državama (nejednake snage, odnosi moći)

- **TEORIJA MEĐUVLADINE SARADNJE (INTERGOVERNMENTALIZAM)** - (poseban pravac) - EU čine MS, pa se treba razvijati na **saradnji država (vlada)**, a ne kao nezavisna aktivnost nezavisnih tijela i organa; zalaganje za očuvanje nacionalnog suvereniteta MS, dominantne uloge nac. vlada); podržava “uniju” država, a ne “uniju naroda”. Integracija napreduje zato što tako odgovara važnim državama (nejednake snage) - odnosi moći;
- **Moravčik, “LIBERALNI INTERGOVERNMENTALIZAM”** – smatra da EI jača države, one ostaju glavni akteri, vlade su privilegovani nosioci moći na EU areni
- **INSTITUCIONALIZAM** – u fokusu ima **balans u saradnji između MS i EU institucija**, analiza nadležnosti, uvode se ekonomska istraživanja i analiziraju trendovi; izučava kako institucionalne promjene unutar EU utiču napromjenu strukture i funkcionisanja društava u MS
- **RACIONALNI IZBOR** – ponašanje pojedinca; akteri imaju preferencije koje su u nekim slučajevim stabilne, a u drugim se formiraju tokom procesa odlučivanja
- **JAVNI IZBOR (KONSTITUCIONALNA EKONOMIJA)** - Stvaranje EU stvorilo je novo polje političkog odlučivanja. Osnovni cilj političara je da budu (re) izabrani, a birači bi trebali da se rukovode sopstvenim interesom. Jedino se poslanici EP direktno biraju, ostali indirektno...

HRONOLOGIJA EVROPSKIH INTEGRACIJA I TALASI PROŠIRENJA

1948.	1951/52.	1957/58.	1965/67.	1986/87.	1992/93	1997/99.	2001/03.	2007/ 09.	
BRISEL	PARIZ	RIM	BRISEL	Jedinstveni evropski akt	MASTRIHT (osnovana EU)	AMSTERDAM	NICA	LISABON	
Euratom – Evropska agencija za atomsku energiju									
ECSC ili EZUČ - Evropska zajednica za ugalj i čelik (1952-2002.)									
		European Economic Community, EEC Evropska ekonomska zajednica (EEZ)		STUBOVI	I European Community (EC) Evropska zajednica (EZ)		European Union (EU)		
					II Pravosuđe i unutrašnji poslovi	Policijska i pravosudna saradnja u kriminalnim stvarima		Evropska unija	
		Evropska politička saradnja			III Zajednička spoljna i bezbjednosna politika (CFSP / ZSBP)				
1948 - Western European Union (WEU), Zapadnoevropska unija (ZEU)									
1949 – NATO (Evroatlantske integracije) - jačanje sistema kolektivne bezbjednosti - 28 članica, od čega 22 iz EU									
US, CA, EU 22, AL, IS, NO, TR									
DRŽAVE OSNIVAČI I TALASI PROŠIRENJA	FR, DE, IT, BE, LU, NL		DK, GB, IE	EL	ES, PT	AT, SE, FI	CZ, EE, CY, LV, LT, HU, MT, PL, SI, SK / BG, RP	HR	
	šest država osnivača (1952/1958)		prvo proširenje, 1973	Drugo proširenje, 1981	III proširenje, 1986	IV proširenje, 1995	V proširenje (2004 / 2007)	VI proširenje 2013	

6. Evropska zajednica za ugalj i čelik

Moneov plan, Šumanova deklaracija

- **1949** – Izvještaj Ekonomske komisije UN za Evropu - potreba koordinacije nacionalnih investicionih planova evropskih zemalja u industriji čelika;
- stoga je **Žan Mone**, visoki službenik francuske vlade na polju planiranja sastavio nacrt za osnivanje EZUČ, koji je
- Politički predstavio **Robert Šuman**, francuski MIP, i to 9. maja 1950. u Parizu;
- **Konrad Adenauer**, kancelar Zapadne Njemačke, prihvatio je plan; **Benelux i Italija** takođe su prihvatile pregovore o ovoj sektorskoj integraciji
- **Jean Monnet (1888-1979)** – “otac” EI, stajao iza ideje EZUČ i bio prvi predsjednik njenog “Visokog rukovodstva” (preteče EK) od 1952 do 1955. godine
- **Robert Šuman (1886-1963)**, prvi predsjednik EP, bio francuski MF, MIP i PM
- **9. maj 1950.** – **Šumanov plan (ŠUMANOVA DEKLARACIJA)** - njemačko-francusko pomirenje kao osnov novog evropskog poretka /zajednička kontrola proizvodnje uglja i čelika iz jednog centra – kontrola vojne industrije i energenata/
- ECSC – European Coal and Steel Community

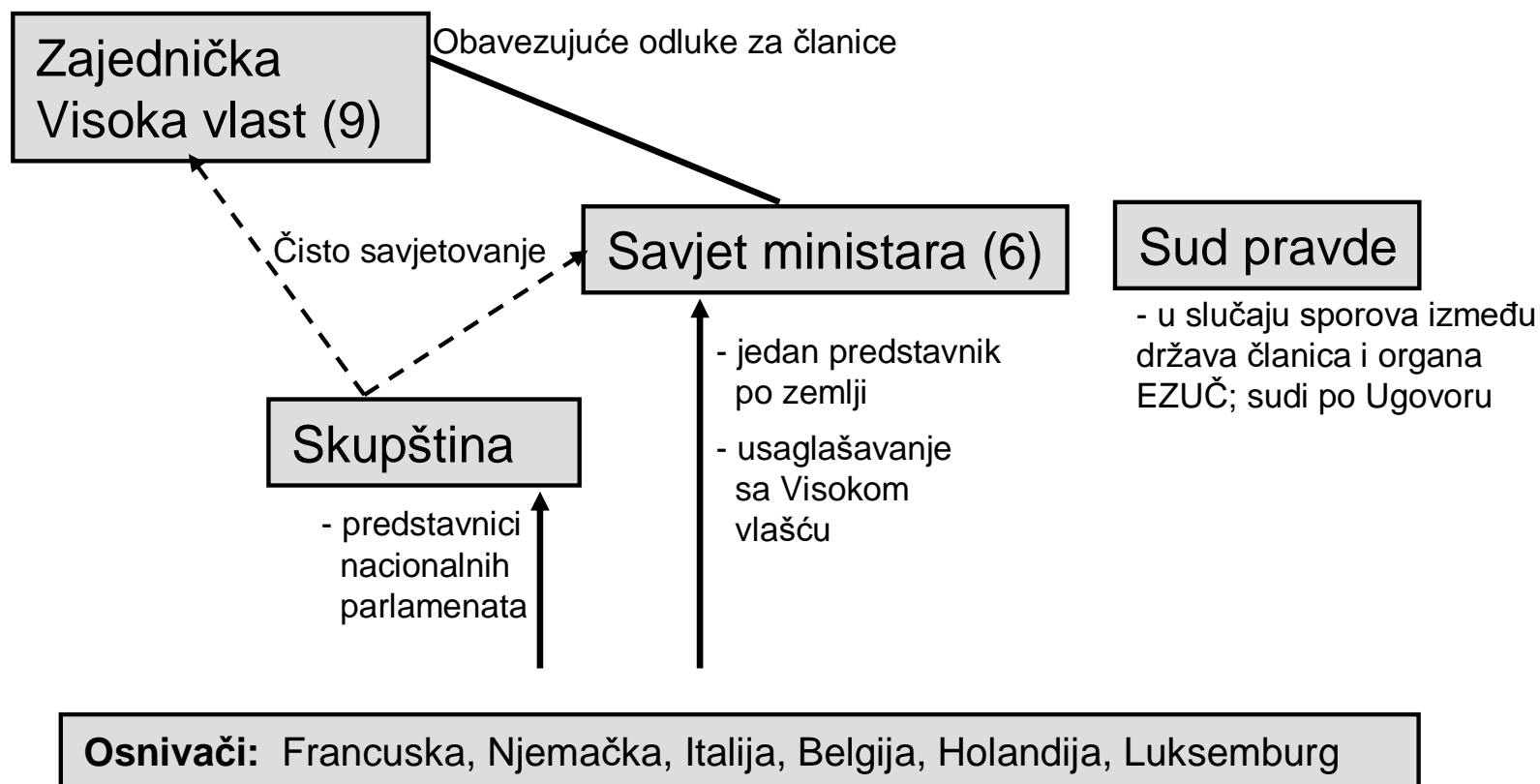
Strateški interesi osnivača

- **Francuska** – put ekonomske modernizacije, uz rješenje tj. “internacionalizaciju” Rura (pokušaj održavanja francuske kontrole preko europeizacije)
- **Njemačka** – predlog je poštovao princip jednakosti i nediskriminacije, prenos nadležnosti na EZUČ bolje rješenje nego ograničeni suverenitet
- **Italija** – podržavanje ideja evrofederalizma i potreba jačanja pozicije vlade de Gasperija u odnosu na snažnu komunističku opoziciju
- **Benelux zemlje** – iako nisu veliki evrofederalisti, ove zemlje nisu mogle sebi “priuštiti” da ostanu izvan francusko-njemačke ekonomske organizacije
- Predlog “formalno” bio otvoren i za **Britaniju**, koja inače nije prihvatila koncept nadnacionalnosti

EZUČ / ECSC

- **EVROPSKA ZAJEDNICA ZA UGALJ I ČELIK /ECSC** – European Coal and Steel Community/ - **18.4.1951.** u Parizu potpisan Ugovor o EZUČ– BE, LU, NL, IT, DE, FR (tzv. **Pariski ugovor**), za razdoblje od 50 godina
- **Zajednička VISOKA VLAST** (devetočlano tijelo, organizovano na nadnacionalnom načelu, nezavisno u odlučivanju, pri čemu su odluke bile obavezujuće za sve države članice; djelovanje u oblasti kontrole cijena, zabrane prekomjernih subvencija, itd.);
- **ZAJEDNIČKA SKUPŠTINA** (predstavnicima delegirani od nacionalnih parlamenata; čisto savjetodavna funkcija);
- („Specijalni”) **SAVJET MINISTARA** (predstavnicima vlada država članica koji dijele moć političkog odlučivanja sa Visokom vlasti, organizovani na načelu međuvladine saradnje, zaduženi za saradnju/dogovor između Visoke vlasti i nacionalnih vlada država članica) i
- **SUD PRAVDE** koji je rješavao sporove proizašle iz Pariskog ugovora

Nadnacionalna institucija EZUČ

Ekonomске vs. odbrambene i političke integracije

- **1954 - Plevenov plan** - Evropska odbrambena zajednica (EOZ) – propala inicijativa, okretanje ekonomskoj integraciji
- **1953** – MIP iz zemalja EZUČ, Pariz, pokušaj osnivanja Evropske političke zajednice (EPŽ), takodje propao
- Šire se polja ekonomske saradnje – saobraćaj, energetika...vode se intenzivni pregovori o daljem procesu ekonomskog ujedinjenja
- **1-2.06.1955.** - Ministri vanjskih poslova 6 zemalja donose odluku o proširenju integracije na ekonomiju kao cjelinu (**Sastanak u Messini**).

7. Evropska ekonomska zajednica i Euroatom

1958 (EEZ) – BE, NL, LU, DE, FR, IT

1. Danska, Irska, UK (1973)

2. Grčka (1981)

3. Španija, Portugalija (1986)

4. Austrija, Švedska, Finska (1995)

- Pored ideje o prvim oblicima ekonomske integracije, **Žanu Moneu** pripisuje se i razrada ideja o kreiranju nadnacionalnih evropskih organizacija u formi **Evropske odbrambene zajednice, EOZ** (*European Defence Community*) i **Evropske političke zajednice** (*European Political Community*).
- Prijedloge odbrambene i političke integracije prezentirao je francuski premijer Rene Pleven, ali oni nijesu nikada zaživjeli.
- **1954 – tzv. Plevenov plan - propala** inicijativa o osnivanju odbrambene zajednice, francuski parlament odbio ratifikaciju ugovora o osnivanju EOZ, okretanje ekonomskoj integraciji
- • **1953 – MIP iz zemalja EZUC, Pariz, pokušaj osnivanja Evropske politicke** zajednice (EPZ), takodje propao
- • Šire se polja ekonomske saradnje – saobraćaj, energetika...vode se intenzivni pregovori o daljem procesu ekonomskog ujedinjenja
- • **01-02.06.1955.** – sastanak u Messini, Sicilija, **MIP EZUČ 6 donose odluku o proširenju** integracije na ekonomiju kao cjelinu, gdje je UK odbila da učestvuje (zbog svojih veza sa Komonveltom, uvoz polj.proizv.)
- **April 1956.** - **predstavljen Spakov izvještaj** (rad međuvladinog komiteta, na čelu sa MIP Belgije, Henrijem Spakom, koji je sačinio predlog ugovora o dubljim integracijama u oblasti ekonomije i atomske energije (EEZ, Euroatom)

25.marta 1957. Rim – potpisani tzv. Rimski ugovori Ugovor o osnivanju evropske ekonomske zajednice, EEZ i Ugovor o osnivanju evropske zajednice za atomsku energiju (Euroatom)

CILJ OSNIVANJA EEZ: unapređivanje stalnog, harmoničnog, održivog i uravnoteženog razvoja, visok nivo zaposlenosti i socijalne zaštite, rodna ravnopravnost, održiv rast uz odsustvo inflacije, visok nivo konkuretnosti, podizanje standarda i kvaliteta života, zaštite i unapredjenje kvaliteta životne sredine, privredna i društvena kohezija i solidarnost medju državama članicama

Sredstva za postizanje ovog cilja: stvaranje **zajedničkog tržišta** – od CU, preko slobodnog protoka roba, usluga, ljudi i kapitala, pa do politike konkurencije; postepeno kreiranje i jačanje sopstvenih politika

EEZ – prelazni period do 12 godina za carinsku uniju, uz uvodjenje programa za poljoprivredu

Evropska zajednica za atomsku energiju (EUROATOM) – Ugovor o osnivanju, zaključen na neodredjeno vrijeme

- Cilj: razvoj evropske nuklearne industrije, podsticanje R&D u oblasti atomske energije

Institucionalni dizajn EEZ

- Visoka vlast zamijenjena je **Komisijom** (9-člani kolegijum, predsjednik, 2 potpredsjednika i 6 komesara/ po dvoje iz DE, IT, FR i po jedan iz LU, BE, NL), koja je dobila glavnu ulogu u koordinaciji i sprovođenju zajedničkih politika (samostalno tijelo koje predlaže, ali i sprovodi odluke Savjeta, predlaže pravne akte, preuzima različite inicijative u politika, postaje ključni lobista daljih EI); prvi predsjednik Valter HALŠTAJN, njemac;
- **Savjet ministara**, koji svoje odluke donosi jednoglasno ili kvalifikovanom većinom, moć političkog odlučivanja (uz rotirajuće, šestomjesečno predsjedavanje);
- Komisija se dogovara i zajedno donosi odluke sa **Evropskim parlamentom**,/prvi predsjednik Robert Šuman/ a dogovara se i sa **Ekonomskim i socijalnim komitetom i sa Komitetom regiona**; EP se u početku sastajao jednom godišnje (podnošenje Izvještaja o aktivnostima EEZ) i imao je ograničenu zakonodavnu ulogu (neposredni izbori tek od 1979)
- **Sud pravde** odgovoran je za primjenu ugovora iz Rima na cijeloj teritoriji EEZ (presudama 1963, 1964 potvrđeni principi “neposrednog dejstva” i “nadređenosti”, postepena evolucija prava EU, veliki uspjeh procesa EI)

-Komitet stalnih predstavnika (Coreper) – nedeljni sastanci ambasadora MS, razmjena nacionalnih pozicija o predlozima EK i priprema sastanaka Savjeta

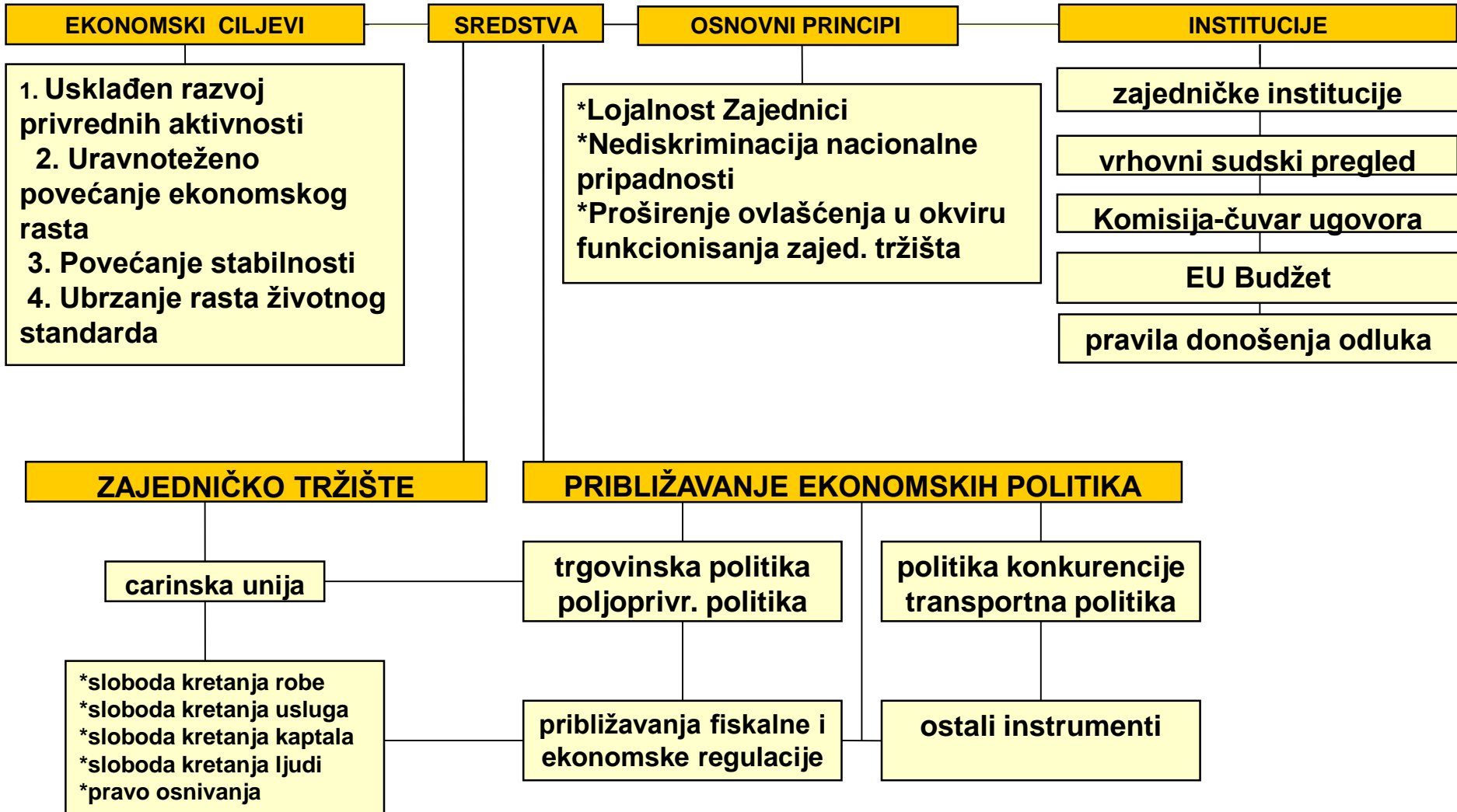
Ugovor o EEZ

je predviđao jačanje (PRIBLIŽAVANJE) SLJEDEĆIH **ZAJEDNIČKIH POLITIKA:**

- **Zajedničke trgovinske politike, zajedničke poljoprivredne politike, saobraćajne politike, kao i politike konkurencije**
- Ugovor je predviđao i saradnju i **koordinaciju politika** i u drugim oblastima (približavanje fiskalne politike, ograničena saradnja u monetarnoj politici i koordinacija makroekonomskih politika)
- Ugovor je predviđao i **usklađivanje nacionalnih zakonodavstava** u mjeri u kojoj je to neophodno za nesmetano funkcionisanje zajedničkog tržišta
- Posebne trgovinske i ekonomske relacije uspostavljaju se sa **prekomorskim zemljama i teritorijama (pridruživanje).**
- Sastavni dio ugovora su i različite **deklaracije** država članica, u kom one izražavaju svoje posebne nacionalne interese

Zajedničke politike

- **CU** (do 1968. godine – ukidanje carina)
- **Politika zaštite konkurencije** (uključujući državnu pomoć)
- **Osnovi zajedničke poljoprivredne politike**
- (konačno utvrđene tek 1962. godine)
- **Budžet EU** (od 70-ih tzv. sopstveni prihodi; od 1975. godine – Revizorski sud)
- **Regionalna politika** – ciljevi EST kohezije (ESF od 1958, EIB, Evropski fond za upravljanje u poljoprivredi, 1965, ozbiljnije od 1975. godine)
- **Period Evropesimizma (1973-1986)** – serija političkih kriza tokom šezdesetih godina i talasi ekonomskih kriza tokom sedamdesetih godina

Ekonska struktura Ugovora o osnivanju EEZ

Stvaranje **Komisije** Evropskih zajednica i **Savjeta** Evropskih zajednica, uz jedinstvenu administraciju Zajednica

- Šest zemalja Zapadne Evrope, koje su formirale **EZUČ, EEZ i Euratom**, u tim organizacijama, imale su svoju Komisiju, Savjet ministara, Parlament i Sud pravde, što je predstavljalo svojevrsno dupliranje izvršnih organa.
- Stoga je aprila **1965.** godine potpisan **Sporazum o spajanju** u Briselu (Sporazum iz Brisela, ***Merger Treaty***, na snazi od jula 1967. godine), koji je udružio izvršna tijela tri različite zajednice u **zajedničke organe Evropskih zajednica (EZ).**

Postepeno kreiranje CU

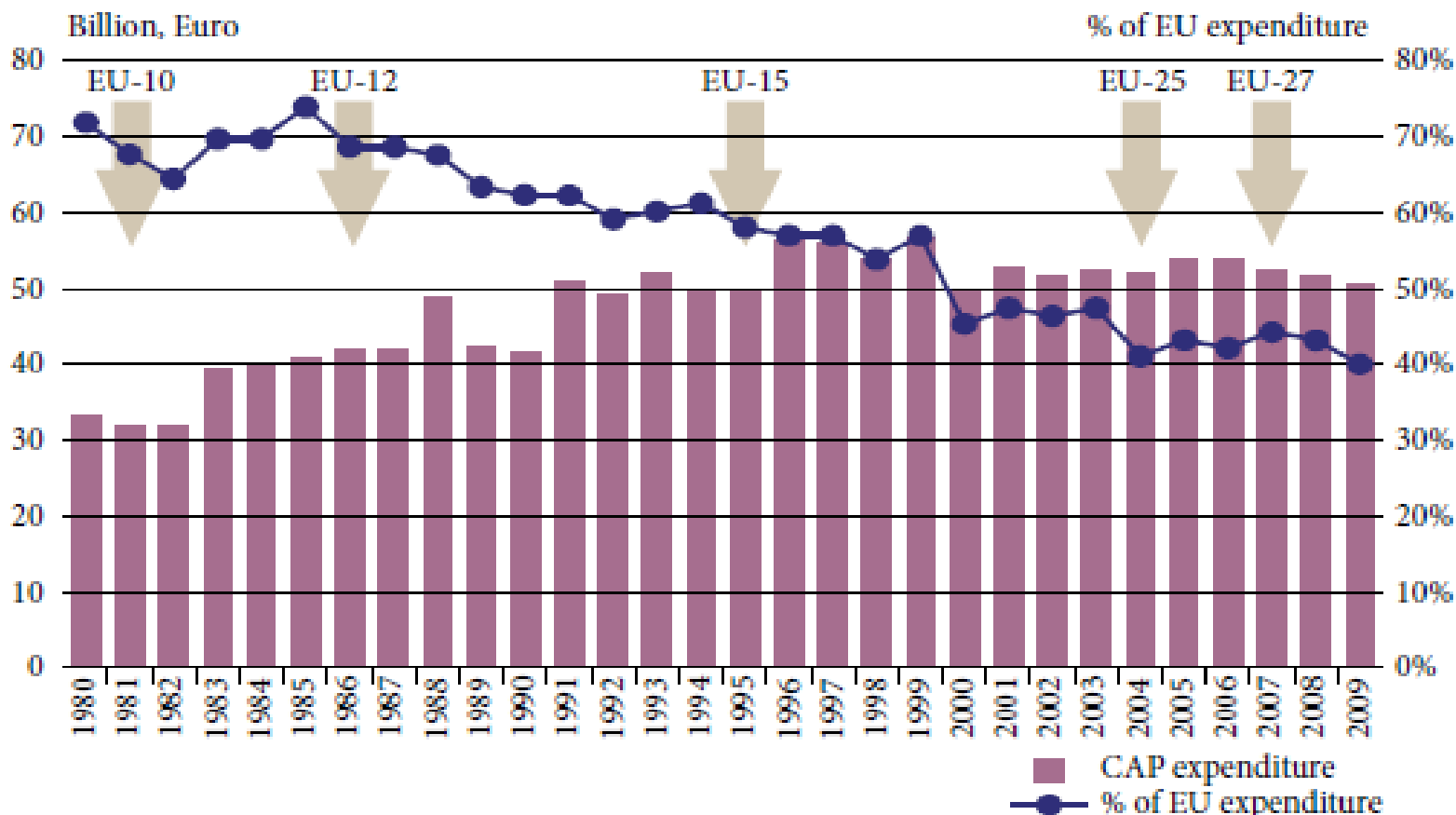
- BE, NL, LU, DE, FR, IT
- 1. Postepeno ukidanja carina 1958-68 (godišnje po 10% manje, zatim 10,10,10,10,10,10,10,5,15)
- 2. Postepeno smanjenje necarinskih barijera (NTB)
- 3. **POSTEPENO USKLADJIVANJE CARINA** prema trećim zemljama - (industrija, poljoprivreda) pošlo se od neponderisanog prosjeka carina u 4 teritorije
- 4. UK, DK i IE su se usklađivale od 1973-77, Grčka od 1981-86, Španija i Portugal za 10 g (1986-96), Austrija, Švedska i Finska nisu imale prelazni period (EFTA, FTA sa EU, tj. EEA), nove članice 2004, 2007, 2013 - odmah uskladjivanje
- Značajno se preusmjerava trgovina prema unutrašnjoj trgovini EU
- Efekti stvaranja trgovine vs. Efekti odvrćanja trgovine /10:1/

Zaštita konkurencije, državna pomoć, CAP...

- **KONKURENCIJA** - Sankcionisanje restriktivne poslovne prakse od 1960, antimonopolska politika od 1970, državna pomoć 1980, kontrola spajanja 1990..
- Konsolidacija i širenje prava konkurencije kroz konsolidaciju sudske prakse
- Veoma složena politika koja prevazilazi interesa firmi, interesnih grupa i MS (poljoprivreda izuzeta od odredbi o zaštiti konkurencije)
- **DRŽAVNA POMOĆ** – subvencije, poreske olakšice, konverzije duga u akcijski kapital, povoljni zajmovi, garancije...
- Horizontalna, sektorska, regionalna državna pomoć
- **CAP** – carinska zaštita, garantovane cijene, obavezan otkup tržišnih viškova; cilj – stvaranje jedinstvenog tržišta poljoprivrednih proizvoda, prioritet domaćoj proizvodnji, **centralno umjesto nacionalnog finansiranja** (Streza, 1958), EU6 dogovorila osnovne principe CAP kroz Ugovor o EEZ, politika konačno uobličena 1962. godine poslije dugih i mukotrpnih pregovora
- U početku gotovo 85% poljoprivredne proizvodnje dobilo je subvencije, uz visoke carine i izvozne premije, kao i Evropski poljoprivredni garantni i rukovodeći fond (koji je formalno prerastao u CAP 1970. godine)
- Poljoprivreda je postava prezaštićena, višim cijenama i NTB, što je sve zajedno dovodilo do smanjenja efikasnosti sektora i smanjenja konkurentnosti

CAP troškovi u EU budžetu

CAP Expenditure in the Total EU Expenditure

- Budžet CAP se kontinuirano smanjivao u strukturi Budžeta EU, međutim, apsolutno je rastao, jer je evropski budžet rastao
- Sa 85% subvencija, smanjen je na 42% u strukturi budžeta i danas ima dva stuba: Direktna plaćanja farmerima (75% sredstava) i ruralni razvojni programi (25%)

Budžet EU (danas)

• **Prihodi budžeta EU**

- **TOR, tradicionalni sopstveni izvori**, koje čini 75% ukupnih prihoda od carina i poljoprivrednih taksi /11,7% ukupnih prihoda/,
- **obračunati dio prihoda od PDV-a** /11,5% prihoda Budžeta EU/,
- **BND kontribucija** čini čak 76,8% prihoda.
- *Debate o uvođenju sopstvenog poreza, npr. Porez na finansijske transakcije...*

• **Rashodi budžeta (po programima)**

1. **održivi rast - obuhvata 2 kategorije:**
 - a) konkurentnost za rast i zaposlenost (13%)i
 - b) koheziju za rast i zaposlenost) 34%;
2. **očuvanje i upravljanje prirodnim resursima (fokusirano na poljoprivredu i ruralni razvoj); 39%**
3. **oblast pravde, slobode i bezbjednosti (koja uključuje i prioritete za finansiranje iz oblasti državljanstva Unije); 2%**
4. **spoljne akcije Unije (EU kao globalni partner), 6% i**
5. **troškovi administracije (6%)**

-BND – bruto nacionani dohodak, tj. GNI – Gross National Income (kontribucija do 1,2%)

- Revizorski sud osnovan 1975. godine (kontrola upotrebe sredstava)

-2012 – Commitment appropriations, CA 147 mlrd € (gornja granica ugovaranja), a Payment Appropriations, PA (tekuća plaćanja) 129,1 mlrd €; 80% troši se preko MS !

Regionalna politika, danas Kohezijska politika (ciljevi EST kohezije)

- **Opšti cilj nastanka** – EST kohezija
- **Politički cilj** – uvođenje principa solidarnosti. Homogenizacija političkih interesa kroz ekonomsku konvergenciju
- **Ekonomski cilj** – brži razvoj nedovoljno razvijenih, jača ek. saradnja, kontrola migracija
- **Periodizacija:**
 1. 1958-1975 (EIB,ESF,CAP);
 2. 1975-1988 (RDF);
 3. 1989-1999 (KF,Komitet regiona, rast svih fondova);
 4. 2000-2006 (redefinicija fondova);
 5. 2007-2013 (RR za EU27);
 6. 2014-2020 (RR i kriza..., racionalizacija i kriza...)

8. Prvo proširenje i dalji razvoj EI

- Prva dva velika projekta EEZ – CU (1958-68) i CAP (Regulativa o CAP, 1962)
- Britanija je bila rezervisana prema EEZ, jer je Komonvelt smatrala oblikom saradnje koji je za nju pogodniji od EEZ (uz prioritetsnu saradnju sa SAD). Raspadom Komonvelta ovaj razlog je nestao (sada je to samo dobrovoljna politicka asocijacija 54 zemlje, koje povezuje engleski jezik, istorija Britanije kao imperijalne sile, njene bivse kolonije itd., od 2018. organizacijom predsjedava Princ Charles).
- Britanija je imala razvijenu industriju uglja i čelika, pa joj EZUČ nije bio zanimljiv, dok je Euroatom shvatala kao ugrožavanje sopstvene atomske moći
- Kada su Britanci vidjeli da je njihov dohodak u periodu 1958-1969. porastao za 37%, a u EEZ za 75%, promijenili su stav...
- Prvo proširenje je uslijedilo relativno kasno, dijelom zahvaljujući Britaniji, a dijelom fransuskom protivljenju
- Ranijim ulaskom UK, EEZ se ne bi samo proširila, već bi se vjerovatno drugačije i konceptijski razvijala (CAP ne bi bila “netržišna”, kao što je postala). Kad je UK ušla, CAP i CU su bile gotova stvar, tako da je malo toga moglo da se mijenja
- Finalna faza tranzicionog perioda Ugovora o osnivanju EEZ – 1966. g. – **glasacke procedure** u Savjetu ministara, treba da pređu na odlučivanje većinom glasova, što je za Francusku bilo u tom momentu neprihvatljivo (time bi bila moguća i izmjena tek uspostavljenih osnova CAP i zaštita pregovora o liberalizaciji poljoprivrede u okviru GATT-a, na čemu je insistirala FR)
- O navedenom, do jula 1965. godine nije bio postignut kompromis, pa se FR povukla iz Savjeta 1.7.1965. (“**politika prazne stolice**”)
- Izlaskom FR iz Savjeta, bili su ugroženi i drugi predlozi EK u vezi sa finansiranjem CAP, stvaranjem budžeta EU i jačanjem kontrolne funkcije EP (april 1965)

FR - blokada proširenja, “prazna stolica” i zastoje u integracijama

- 1690 – UK, SE, Norveška, DK, AT, PT i Švajcarska – osnivanje EFTA (ukidanje međusobnih carina, ali svako zadržao svoje carine prema trećim zemljama)
- Jul – avgust 1961. - UK, DK i IE (i Norveška) podnose **zahtjeve za članstvo** u EEZ - FR protiv, jer se Regulatorica o CAP usvojila tek januara 1962
- Januar 1963 – De Gaulle ulaže **(prvi put) veto na britansko članstvo**, zbog modela CAP i različitih pogleda na budućnost EI; Francuzi i Njemci potpisuju Ugovor o prijateljstvu i pomirenju (*Jelisejski sporazum*)
- Francuzi su smatrali da će ulazak Britanije smanjiti uticaj Francuske u EEZ, da bi ulazak UK povećao uticaj SAD na EEZ i Evropu, i da bi ulaskom UK moglo doći do promjene nekih politika u EEZ, do kojih je Francuskoj bilo veoma stalo da ostanu kakve jesu (CAP, GATT pregovori)
- De Gaulle je vjerovao u “**EVROPU OTADŽBINA**” sa snažnim uplivom države u privredu, a ne u koncept ekonomski otvorenih SAD; bio skeptičan i prema tome da britanska birokratija dobije više nadležnosti
- Francuska je u vrijeme De Gola često ostajala usamljena u odnosu na pet ostalih članica, a zbog protivljenja načinu finansiranja CAP i načinu usvajanja odluka na Savjetu, od juna 1965. godine, mjesecima je Francuska **bojkotovala sastanke Savjeta ministara**

Luksemburški kompromis 29.1.1966.

- Konačno postignut **“KOMPROMIS U RAZLIKAMA”**, Luksemburg, 29. januara 1966 – prestaje opstrukcija Francuske - prekid principa nadglasavanja, i uvođenje principa jednoglasnog donošenja odluka (**PRAVO VETA ako bilo koji ministar MS proglasi da je neko pitanje od vitalnog značaja za tu zemlju, EK postala obazrivija u pripremanju predloga prema Savjetu; tu je bio i začetak mogućnosti neučestvovanja u radu zajedničkih institucija., u oblastima u kojima dalju integraciju ta zemlja ne podržava ..**)
- Iako Luksemburški kompromis nije imao pravnu snagu, imao je ogroman uticaj – princip jednoglasnog donošenja odluka bio je na snazi *de facto* za gotovo sva pitanja, pa su dublje EI zaustavljene, sve dok PRINCIP VEĆINE GLASOVA nije obnovljen 1986. u JEA
- **Maj 1967 – Druga aplikacija UK za članstvo u EEZ**
- Jul 1967 – spajaju se organi tri Zajednice, ali one (zajednice) ostaju posebne
- Novembar 1967 – De Gol (i dalje zabrinut po pitanju stavova UK i još neusvojenog modela budžeta EU kao trajnog oblika finansiranja CAP) **PONOVO ULAŽE VETO** na britansko članstvo - drugi put!
- **JUL 1968 – USPOSTAVLJENA CU I USAGLAŠENA CAP (BUDŽETSKA REFORMA OD 1970)**
- April 1969 – De Gol podnosi ostavku na mjesto francuskog predsjednika (ulazak Britanije u EEZ bio je moguć tek sa odlaskom De Gola sa političke scene)
- Na samitu u Hagu razmatraju se proširenje EZ, ekonomska saradnja i monetarna unija
- **POČETAK MONETARNIH INTEGRACIJA**
- Oktobar 1970 – Vernerov izvještaj o monetarnoj uniji, 1979 – EMS, mreža dogovorenih bilateralnih deviznih kurseva (Exchange rate mechanism) i ECU
- Delorov izvještaj, 27.6.1989., tri faze uvođenja EMU, ugrađen u Ugovor o EU, Maastricht, '92

Konačni ulazak UK, Danske i Irske

- Višegodišnji teški pregovori o pristupanju (UK – CAP, EU budžet, odnosi prema UK bivšim kolonijama..), pristupile tek 12 godina poslije podnošenja zahtjeva za članstvo
- Septembar 1972 – Norvežani na referendumu odbacuju članstvo u EZ
- **JANUAR 1973 – Britanija, Danska i Irska ulaze u EZ (EEZ, EZUČ, Euroatom)**
- Njihovim ulaskom, počeli su sporovi o budžetu, reformi CAP i eventualnom povraćaju sredstava iz Brisela u London, što je već 1984. godine dovelo do nastanka “**britanskog rabata**” (UK se refundira 66% razlike između njenih uplata zasnovanih na PDV-u i rashoda koji su joj alocirani, djelimične korekcije danas imaju i AT, NL, DE i SE)
- Britanija se zalagala za tržišnija rješenja i kočila je politike koje su iziskivale prenošenje nacionalnih ovlaštenja na Brisel
- Ona je snažno otvorila EZ za saradnju sa afričkim i azijskim zemljama u ekonomskom, a sa SAD u političkom i vojnom smislu
- **Britanija (i Danska) – “euroskeptične” zemlje** (Danci su prvo odbili potpisivanje Maastrichta, a Britanci i Danci su se protivili ulasku u eurozonu, Britanci su danas protiv Fiskalnog pakta...)
- **Decembar 1974** – Pariski samit donosi odluku da se uvedu sastanci **Evropskog savjeta** i da se za EP održe direktni izbori
- Januar 1976 – Tindemanov izvještaj o reformi ustanova EZ
- Mart 1979 – nastaje EMS
- Jun 1979 – prvi direktni izbori za EP

Turska – dug put do članstva

- Turska – zahtjev za uspostavljanje pridruživanja podniet još 1959.g., a Sporazum o pridruživanju (SA) je potpisan tek 12.9.1963.g.- **ANKARA sporazum**
- **Prvi SA sa EL (1961), sa TR (1963), sa MT (1970) i sa CY (1972)**
- Aplikacija Turske 1987.g.; Mišljenje EK 1989.g. (rezerva na mogućnost članstva Turske u EU)
- 1995 – CU -Sporazum o uspostavljanju Carinske unije
- 1999 – Turska kandidat za članstvo (10 godina nakon Mišljenja EK)
- 2001 – pretpristupno partnerstvo
- 2004 – odluka o otpočinjanju pregovora,
- Jul 2005 - Dodatni protokol na Ankara sporazum (integriranje EU10 u CU, problem zbog Kipra...)
- **3.10.2005. - zvaničan početak pregovora** sa projekcijom da će trajati najmanje 10 godina
- Od 35 poglavlja tokom pristupanja EU, Turska je do 2010 (2013) otvorila samo 13, jedno je privremeno zatvoreno (25), blokirano je 8 poglavlja (Savjet, FR, CY)
- 2014, poslije sljedećih izbora za EP, pitanje pregovora sa Turskom ponovo će se otvoriti kao političko pitanje

TRI VOJNA UDARA: prvi vojni udar u maju 1960 (odloženi pregovori o SA), drugi - mart 1971, Slijedi pogoršanje odnosa sa Grčkom, poslije okupacije Kipra 1974, i 3. vojni udar 1980, kada se čak i raspuštaju sve političke partije. Odnosi EU-TR su *de facto* bili suspendovani 1982, na zahtjev EP. Tek od reformi **1993.** počinju značajnije ekonomske i demokratske reforme

TURSKA – PROFIL ZEMLJE

POVRŠINA: 814.578 km²

ZEMLJE SUSJEDI: Jermenija, Azerbejdžan, Bugarska, Gruzija, Grčka,
Iran, Irak i Sirija

PRIRODNI RESURSI: ugalj, gvožđe, bakar, olovo, hrom i drugi minerali

STANOVNIŠTVO: **74,724,969** (Eurostat, 2011)

BDP po stanovniku:

\$ 10.469 (2011)

\$ 10.067 (2010)

\$ 8.559 (2009)

BDP 2012 : 611,96 mlrd € (Eurostat)

BDP/pc - 8.190 € **BDP/pc /PPS, 2013/ - 55**

Turska je po površini 37. zemlja na svijetu, 18. država po broju stanovnika.

16. ekonomija svijeta, koju ponekad nazivaju i evropskom Kinom, predstavlja ekonomsku i političku sponu Istoka i Zapada.

Turska je jedna od zemalja koja najmanje zavisi od svijeta, jer ima veliko tržište i razvijenu sopstvenu industriju

Turska planira da uđe među 10 vodećih privreda svijeta do 2020 i ostvari BDP od dva biliona (2000 mlrd \$), poveća godišnji izvoz na 500 milijardi i ostvari spoljnotrgovinsku razmjenu od milijardu dolara

- Dinamična ekonomija, strateška lokacija, važna regionalna uloga, NATO članica

ARGUMENTI ZA I PROTIV PRIMANJA TURSKE U EU

Argumenti PROTIV

- Pitanje konačnih granica EU i “problematično” susjedstvo
- Kulturna i vjerska različitost Turske (76 mil muslimana, drugi “kulturni” krug)
- Ekonomska moć Turske (konkurent FR i DE u donošenju važnih odluka)
- Demografski argument
- Kiparski problem (30 g. nema pomaka u integraciji ostrva)

Argumenti ZA

- Ekonomska i politička spona Istoka i Zapada
- Članstvo u Uniji podstaklo bi dalju demokratizciju društva
- Turska armija je veoma moćna
- Članica zapadnih organizacija, ali i istočnih organizacija
- Turska postaje jedna od najznačajnijih globalnih sila
- Mlado stanovništvo

PREGLED “NAUČENIH LEKCIJA” IZ DOSADAŠNJEG PROCESA PRISTUPANJA TURSKJE EVROPSKOJ UNIJI

- Turska je **najveći i najkontroverzniji kandidat** za članstvo u EU
- Turska je **najstrpljiviji kandidat** za ulazak u EU
- Turska je najveća i strateški najvažnija država koja je ikad aplicirala za EU članstvo
- Nekoliko evropskih zemalja, prije svega **FR i DE**, protive se prijemu Turske u EU i umjesto toga predlažu "privilegovano partnerstvo"
- Turska: između **britanskog „da” i njemačkog „ne”**
- Turska je podnijela prvu kandidaturu za članstvo tadašnjoj EEZ jos **31.jula 1959.**, druge države su uspjele da se pridruže EU prije evroazijske zemlje koja i dalje sanja evropski san
- U dosadašnjim evropskim integracionim procesima Komisija je **samo jednom donijela negativno mišljenje** i odbacila zahtjev Turske 1989. godine
- Članstvo Turske u EU bi prije svega pokazalo, da EU zastupa **zajedničke vrijednosti i ideale**, a ne zajedničku civilizaciju i religiju
- Članstvo u EU bi, sasvim sigurno, doprinijelo **razvoju demokratije**, pošto je ona i definisana kao neophodni uslov prijema
- Turska je imala/ima izvjesnih problema u ispunjavanju političkih kriterijuma posebno u oblasti ljudskih prava, osnovnih sloboda, ali i u dugom odbijanju ukidanja smrtne kazne kao i regulisanja pitanja vojske i njene uloge u društvu
- U nekim zemljama EU postoji **strah od zemlje sa 99 % muslimana i 76 miliona stanovnika**
- Unija može imati **brojne koristi od uključivanja Turske u EU, koja bi sa sobom donijela nove** zadatke i misije, ali i izazove za EU
- *Kada/ako dođe do ulaska Turske u EU, ni jedna ni druga strana neće izgledati isto kao što izgledaju danas. Ipak, jedna stvar se sa sigurnošću može reći: što je period pristupanja duži, to su manje šanse da će negativne posljedice iznenaditi EU*

9. II proširenje

- II i III proširenje nazivaju se i “**mediteranska proširenja**”
- Ulazak Grčke smatrao se “najlakšim proširenjem”, uz četvrto proširenje (1995)
- Grčka vlada je prosto hrlila u EU ne zatežući oko uslova
- EK smatrala je da je od 3 meditaranska kandidata, Grčka “najmanje kvalifikovana” za članstvo, ali je Savjet promjenio tu preporuku i donio odluku o prijemu Grčke u članstvo u EZ
- **Januar 1981 – Grčka ulazi u EZ**
- Članstvo Grčke “presjelo” je drugim članicama, jer je Grčka otežavala pregovore Unije sa PT i ES, stalno postavljajući nove uslove i pokušavajući da poveća subencije koje je dobijala iz budžeta EU
- Mart 1985 – Evropski savjet je saglasan sa uspostavljanjem **zajedničkog tržišta od 1992**
- Jun 1985 - Evropski savjet se sagalasio **da se reformiše Rimski ugovor**

GRČKA

- **Prvi sporazum o pridruživanju – GRČKA, 1961.** u Atini, stvaranje CU u periodu od 12 godina, ukidanje količinskih ograničenja za 22 godine, postepeno usklađivanje poljoprivredne politike Grčke sa CAP; formiran Savjet za pridruživanje
- Čl 72 Sporazuma predviđao je **mogućnost pristupanja** Grčke Zajednici, kada ona bude dostigla neophodan stepen ekonomskog razvoja i prihvatanja obaveza sadržanih u Ugovoru o osnivanju EŽ
- Vojna hunta 1967-1974; 1974, nova vlada, poslije diktature, Konstantin Karamanlis, Grčka bila svega 25% prosjeka BDP EU
- Aplikacija za članstvo **juna 1975**
- Mišljenje EK u januaru 1976 (ukazano na probleme sa implementacijom Sporazuma o pridruživanju), u međuvremenu zahtjeve podnijele Španija i Portugalija, pritisak na prijem Grčke
- **Savjet odlučio da preinači odluku EK (presedan u istoriji EI)** i februara 1976. odlučio da sa Grčkom treba da počnu pregovori o članstvu (od jula 1976.godine), dok je Ugovor o pristupanju potpisan u Atini **već maja 1979.godine**
- Poslije brze ratifikacije, 1.1.1981.godine, Grčka je postala 10. članica EZ

9.2. Jedinstveni evropski akt

- **18.2. 1986. Single European Act**
- da bi se, nakon ukidanja carina, smanjile i NTB, posebno TBT i SPS, sa ciljem da se poveća rast konkurentnosti roba i usluga, posebno u odnosu na američke i japanske konkurente, saradnja u oblasti R&D, postepena monetarna integracija, socijalna zaštita (povelja o socijalnim pitanjima)
- Porastao je značaj EK, Savjet ministara dobio takođe nova ovlašćenja,
- Neke odluke mogle su da se donose na osnovu kvalifikovane većine, osim onih u oblasti oporezivanja, prava zaposlenih i pitanja mobilnosti ljudi (pravo veta, tj. zahtjev jednoglasnosti)

- **“Bijela knjiga – program jedinstvenog tržišta”**(1985)- akcije koje se moraju preduzeti da bi se ostvarilo jedinstveno tržište.
- 1. Uklanjanje fizičkih barijera,
- 2. Uklanjanje tehničkih barijera,
- 3. Uklanjanje fiskalnih barijera.
- Bijela knjiga je 18.,2,1986. pretočena u JEA, uz uvođenje **klauzule o neophodnosti revizije osnivačkih ugovora**
- JEA pomjerio ravnotežu snaga sa nacionalnih na nivou EZ, sa uvođenjem **metoda zajednice** u pogledu upravljanja EZ, novine u odnosu na međuvladinu saradnju (EK garant zaj.interesa)

Integracija tržišta

Otvaranje javnih isporuka

Ukidanje carinskih barijera

Libneralizacija finansijskih usluga

Efekti na strani ponude

Snižavanje troškova

Stimulacija investicija

Konkurencija

**Makroekonomski mehanizmi aktivirani
zaokruživanjem unutrašnjeg tržišta
Checchini report, 1986**

Snižavanje cijena

Veća nacionalna kupovna moć

Veća konkurentnost

Poboljšan trgovinski bilans

Povećanje DPB

Poboljšana budžetska pozicija

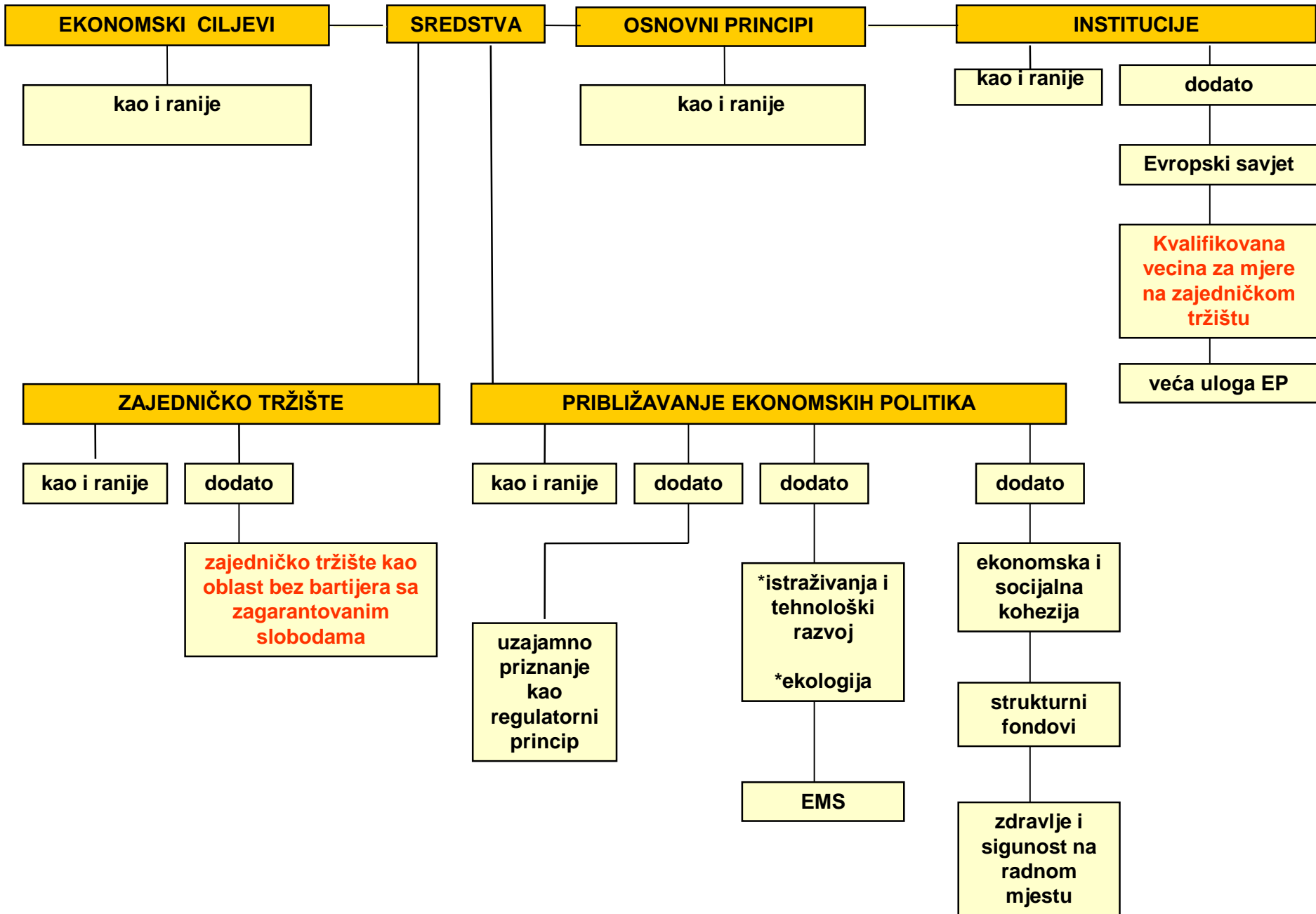
Nova radna mjesta

Kompletan proces predviđen “**Bijelom knjigom**” trebalo je ostvariti do 1992. Cilj “Bijele knjige“ bio je da se uklone neocarinske barijere (ti dodatni troškovi su činili oko 2% BDP EZ-a) i stvori pravo, homogeno tržište bez granica. Jake TNK poput Filipisa i Volvoa tražile su veliko i aktivno jedinstveno evropsko tržište.

- **Ekonomске slobode**

Glavni aspekti programa jedinstvenog tržišta:

- uklanjanje neocarinskih barijera,
- povećanje konkurencije,
- unapređenje saradnje između preduzeća u oblasti istraživanja i razvoja,
- ujednačavanje tržišta faktora kroz potpunu liberalizaciju mobilnosti faktora rada i kapitala,
- monetarna integracija i socijalna zaštita; veća ek. i soc. kohezija;
- **BOLJA ALOKACIJA REURSA; RAST EFIKASNOSTI**
- Uvodi se **princip kvalifikovane većine na Savjetu**, kada se glasa o mjerama za zajedničko tržište
- SEA je pomjerio ravnotežu snaga sa nacionalnih vlada na EZ, sa **međuvladinog na metod Zajednice**

Jedinstveni evropski akt, SEA, 1986

JAČANJE ZAJEDNIČKIH POLITIKA I INSTITUCIJA

Pored značajnih rezultata kao što su formiranje carinske unije, zajedničke carinske tarife i osnova zajedničke spoljno - trgovinske politike, **objedinjavanje upravljačkih mehanizama izvršeno je (ili značajno modificirano) u sljedećim oblastima:**

- javne investicije i subvencioniranje preduzeća,
- posredni porezi,
- kreditiranje preduzeća,
- kratkoročna politika javnih rashoda,
- devizna ograničenja, prilagođavanja deviznih kurseva,
- kontrola cijena nadnica i plata, uređivanje uslova rada,
- trgovinski sporazumi sa zemljama članicama i nečlanicama,
- trgovinsko zakonodavstvo i pravila konkurencije,
- tehnički standardi i propisi,
- imigracione kontrole itd.
- **Ekonomске slobode** (robe, ljudi, kapital, usluge, znanje)

- U ovim oblastima velika ovlašćenja su preuzeli **nadnacionalni organi i specijalizovane institucije**, koje obezbjeđuju izvršavanje **zajedničke razvojne politike**, donošenjem nadnacionalnih propisa sa zakonskom snagom ili direktivama koje treba da se ugrade u nacionalna zakonodavstva

Evropska politička saradnja (EPC) definisana u SEA (JEA)

- **EVROPSKI SAVJET** (sastaje se najmanje dva puta godišnje, čine ga šefovi država ili vlada država članica zajedno sa ministrima inostranih poslova i dva komesara) nalazi se na vrhu institucionalne ljestvice EPS i ima primarnu ulogu „da osigura Uniji nužni podsticaj za njen razvoj i definiše opšte političko rukovođenje”. Sa JEA Evropski savjet je institucionalizovan poslije više od decenije njegovog faktičkog postojanja - nije institucija EZ već politički organ.
- **SASTANCI MINISTARA INOSTRANIH POSLOVA** (najmanje šest puta) imaju za cilj da obezbijede sprovođenje odluka Evropskog savjeta a ministar čija je zemlja predsjedavajuća u datom periodu preuzima ulogu spoljnopolitičkog predstavnika EZ u svijetu.
- **PREDSJEDAVANJE EVROPSKOM POLITIČKOM SARADNJOM** - predsjedava ista zemlja koja u šestomjesečnom periodu predsjedava Savjetom i ona preuzima odgovornost za preduzimanje akcija i predstavljanje pozicije EPS prema trećim zemljama.
- **Politički komitet** (motor političke saradnje) čine politički direktori i ima zadatak da održava kontinuitet EPS i priprema diskusije ministara.
- (Evropska) **Grupa korespondenata** odgovorna je za nadgledanje i implementaciju EPS.
- **Radne grupe** osniva Politički komitet, i
- **Sekretarijat**, pomaže predsjedavajućem u radu i brine o administrativnim poslovima; administrativni aparat nezavisan je od Sekretarijata Savjeta; radi pod rukovodstvom predsjedavajućeg Zajednice.
- **MEHANIZAM EPC OSTAO JE MEĐUDRŽAVNOG KARAKTERA**
- **EPC JE OBUHVATILA I PITANJA BEZBJEDNOSTI**

10. III proširenje

- Zahtjev za članstvo – PT u martu 1977, a ES 4 mj. kasnije
- Pristupni pregovori sa PT od okt 1978, a sa ES od feb 1979 - trajali **6 god.**
- Za FR i IT bilo sporno – poljoprivreda, mobilnost ljudi i tekstilni proizvodi iz Španije; za ES teško – poljoprivreda, ribarstvo, porezi, državna pomoć
- **1986 – ulazak Španije i Portugalije**
- ES i PT su unijela novu mediteransku dimenziju i potrebu jačanja političkih i ekonomskih veza sa Latinskom Amerikom
- Ulaskom mediteranskih zemalja (Grčka, Španija, Portugal), one istovremeno postaju i tri najsiromašnije članice “kluba”; agrarne zemlje koje su bile veliko korisnici sredstava CAP i strukturnih fondova EZ
- Svega desetak godina prije članstva uspjele su da se oslobode diktatura, a EZ im je pomogla u stabilizaciji i podsticanju razvoja
- Španija se razvijala najbrže, dok su Portugal i Grčka odlagale dio reformi, oslanjajući se na fondove EZ

- **Oktobar 1990 - Nestanak bipolarnosti i ujedinjenje Njemačke**
- Novi strateški koncept NATO 1991 – odgovor na rastuću neizvjesnost
- European Security and Defence Identity, ESDI – EU bezbjednosti i odbrambeni identitet (zamišljen kao projekat evropske sigurnosti)
- ***no duplication, no decoupling, no discrimination*** (ne dupliranje, ne odvajanje, ne diskriminacija).

Ugovor iz Mاستrihta

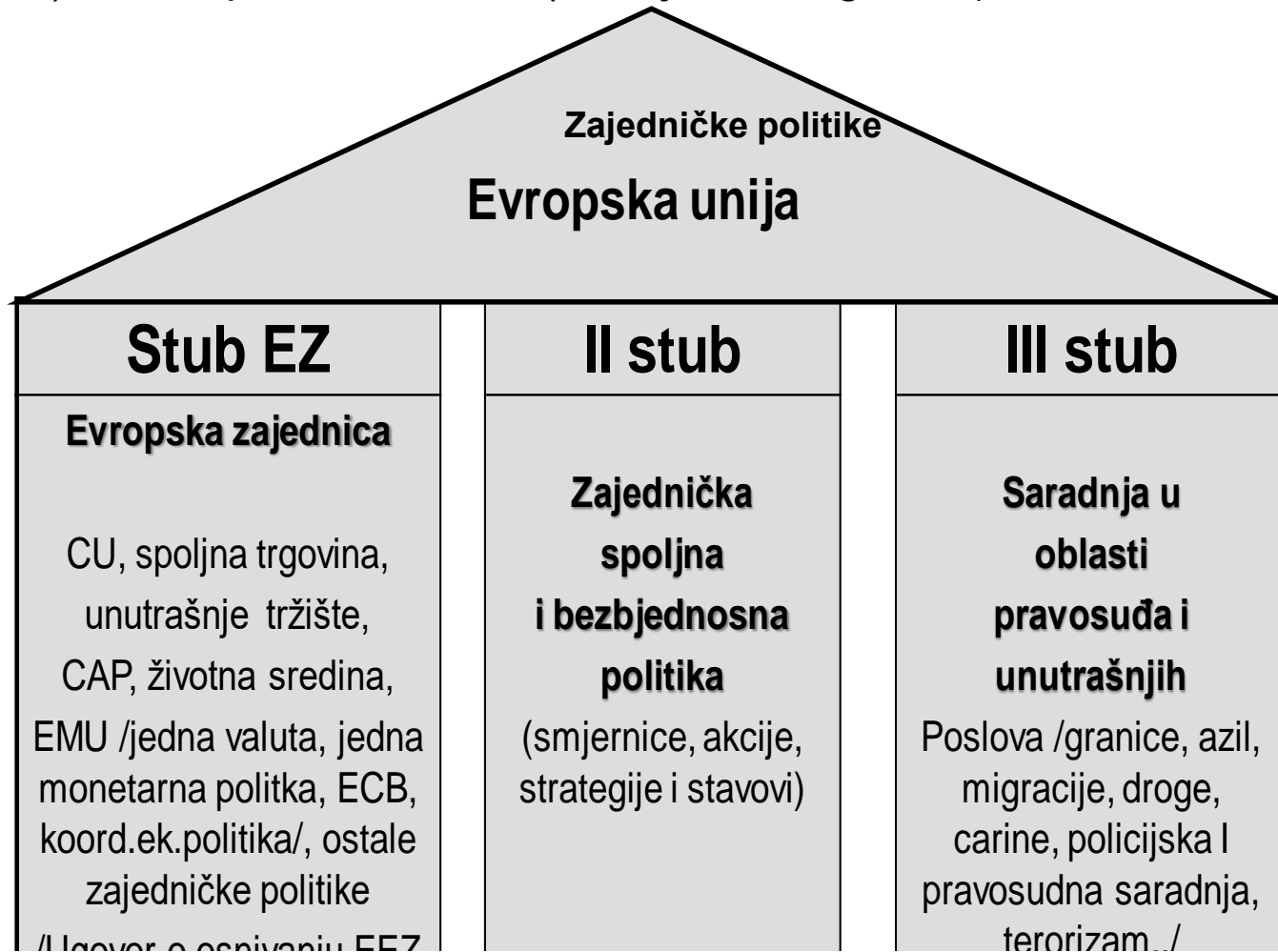
- 7.2. 1992 – EU12, osnova za privredno i monetarno ujedinjenje –
Ugovor o osnivanju EU (na snazi od 1.11.1993)

-Trostubna organizacija, stvara se EU, a EEZ se preimenuje u EZ.

-Pregrupisanje 3 ugovora Zajednice (EZUČ, EEZ i EU) i odredaba specifičnih za saradnju (II i III stub), kao i opštih odredaba (revizija osn. ugovora)

- 1.1.1993.

stvoreno
jedinstveno
tržište

Ugovor iz Mاستrihta

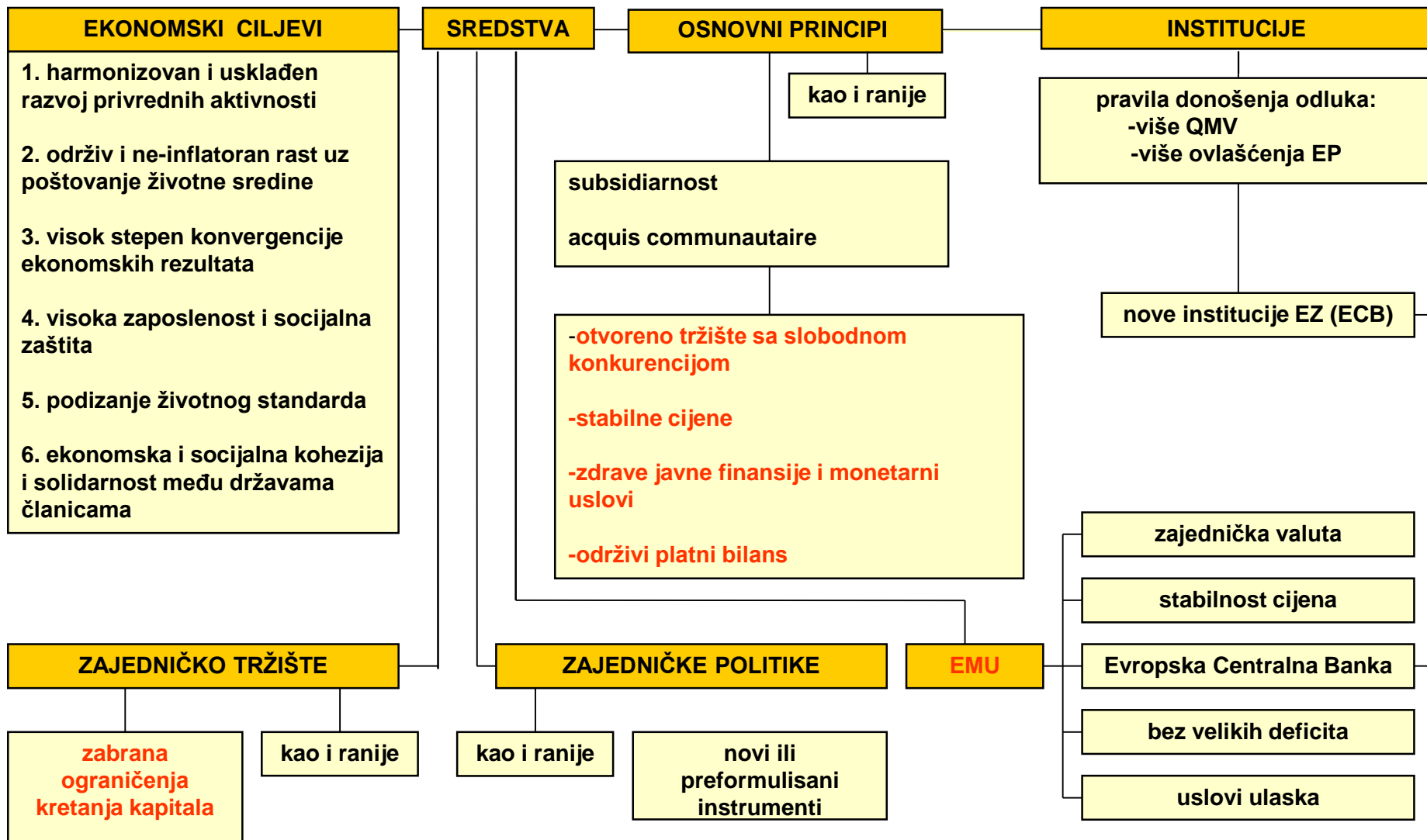
- 7.2. 1992 – Ugovor o osnivanju EU (na snazi od 1.11.1993)
 - Trostubna organizacija, stvara se EU, a EEZ se preimenuje u EZ
 - Pregrupisavanje 3 ugovora Zajednice (EZUČ, EEZ i EU) i odredaba specifičnih za saradnju (II i III stub), kao i opštih odredaba (revizija osn. ugovora)
- 1.1.1993. stvoreno jedinstveno tržište

Evropska unija

Stub EZ	II stub	III stub
<p>Evropska zajednica CU, spoljna trgovina, unutrašnje tržište, CAP, životna sredina, EMU /jedna valuta, jedna monetarna politika, ECB, koord.ek.politika/, ostale zajedničke politike /Ugovor o osnivanju EEZ revidovan kroz JEA/</p>	<p>Zajednička spoljna i bezbjednosna politika (smjernice, akcije, strategije i stavovi)</p>	<p>Saradnja u oblasti pravosuđa i unutrašnjih Poslova /granice, azil, migracije, droge, carine, policijska i pravosudna saradnja, terorizam../</p>
<p>Nadnacionalni nivo</p>	<p>Međuvladina saradnja</p>	<p>Međuvladina saradnja</p>

Mastriht – kompromisi i diferencirana integracija

- **Francuska** je postigla najvažniji cilj, da Njemačka prihvati jedinstvenu valutu (1999), a prihvaćeni su i njeni prijedlozi u vezi sa odbrambenom i spoljnom politikom.
- **Njemačka** je postigla sporazum da buduća monetarna politika EU bude pod njenim uticajem, kao i da EP poveća ovlašćenja.
- **Južne zemlje**, predvođene Španijom, raspolagale su Kohezionim fondom. Holanđani su mogli da sprovedu svoju povelju o socijalnim pitanjima.
- **Britanija** je u Mastrihtu dobila pravo da ne učestvuje u radu o dva veoma važna pitanja dubine i obuhata budućih integracija: prvo pitanje se odnosilo na zajedničku valutu (Britanija nije ušla u III fazu monetarne integracije), a drugo pitanje odnosilo se na socijalna pitanja (Protokol o socijalnim pitanjima sadržao je i poseban Sporazum o socijalnoj politici gdje su se prvi put postavila opšta prava kao osnovna načela evropskog prava koji se nije odnosio na Ujedinjeno Kraljevstvo)
- Tri faze uvođenja EMU 1990-93, 1994-1998, od 1.1.1999
- AFIRMIŠE SE PRINCIP **DIFERENCIRANE INTEGRACIJE**
- UEU SE ZASNIVA NA PRINCIPIMA GRADUALIZMA I KOVERGENCIJE

Mastrihtski Ugovor

Ratifikacija Ugovora iz Maastrichta

- **DK i IE** su zemlje ustavima obavezane da organizuju **referendum o ratifikaciji**.
- **Danci** su juna 1992. godine sa malom razlikom (**50,7%**) odlučili da **odbace Ugovor**, što je izazvalo političke potrese u čitavoj Uniji. Razlozi **danskog „ne“** odnosili su se na sami Ugovor, a dijelom i na EU projekat u cjelini (zabrinutost zbog EMU, strah od ujedinjene Njemačke u EU, zabrinutost zbog urušavanja visokih standarda zaštite životne sredine u Danskoj, kritika na nesveobuhvatnost Ugovora, itd.).
- **Irsko prihvatanje** Ugovora, na referendumu održanom svega dvije nedjelje kasnije, bilo je slaba utjeha za EZ (**69%** za, ali uz izlaznost ispod nacionalnih standarda od svega 57%).
- **FR, Miteran**, “**podsticajni referendum**”, sept. 1992, fijasko, svega 51,05% za! Uslijedila je **ratifikaciona kriza**
- **Koncesije, danska izuzeća od uslova iz Ugovora, Evropski savjet odobrio u Edinburgu, decembra 1992** - odluka koja je praćena čitavim nizom deklaracija, što je, bez izmjena Ugovora iz Maastrichta, dalo danskoj vladi dovoljne **garancije** u vezi sa restriktivnim tumačenjem prenosa nadležnosti u oblasti državljanstva, EMU, CFSP, odbrane, saradnje u oblasti pravosuđa i unutrašnjih poslova.
- **Danci, ponovnom referendumu, maja 1993, konačno odobrili Ugovor, 56,8% za**
- **UK**, iako predsjedavajuća u prvoj polovini 1993, odložila ratifikaciju tek za avgust 1993
- **DE**, oponenti EI su od Ustavnog suda Njemačke zatražili da utvrdi da li je Ugovor kompatibilan sa njemačkim Ustavom ... Sud potvrdio tek poslije nekoliko mjeseci. **TAKO DA JE DE ZADNJA RATIFIKOVALA MAASTRICHT!**

Elementi i pravila EMU

1. Kriterijum cjenovne stabilnosti: Kad je u pitanju stabilnost cijena, od zemalja članica se zahtijeva **stopa inflacije** koja nije viša od 1,5 pp u odnosu na prosjek tri zemlje sa najnižom inflacijom u EMU.
2. Kriterijum budžetske pozicije vlade i održivosti javnih finansija: Ograničenje za **budžetski deficit** iznosi 3%, dok je graničenje za **javni dug** ustanovljeno na nivou od 60% BDP-a date zemlje.
3. Kriterijum participacije u ERM: Novi **mehanizam deviznih kurseva** ERM 2 zahtijevao je poštovanje granice odstupanja valuta u rasponu od +/- 15% i to dvije godine prije ulaska u završnu fazu EMU, što ujedno predstavlja još jedan mastrihtski kriterijum.
4. Konvergencija kamatnih stopa: Kada su u pitanju **kamatne stope**, pravilo za članstvo u EMU nalaže mogućnost odstupanja dugoročnih nominalnih kamatnih stopa maksimum do 2 pp u odnosu na prosjek tri zemlje sa najnižim kamatnim stopama

Valuta Euro, ispunjavanje kriterijuma konvergencije

- EURO – jedinstvena valuta Eurozone
- Pravila pisanja (ortografija), **ime jedinstvene valute mora biti isto na svim zvaničnim jezicima EU, uzimajući u obzir različite alfabete** (treba isto da se piše, može različito da se izgovara)
- Deklaracija o pravilima pisanja jedinstvene valute euro u ugovorima (Lisabon)
- Deklaracija o upotrebi ćirilčnog alfabeta u EU (Bugarski pristupni ugovor, 2005), uvođenje ćirilčnog alfabeta, pored latiničnog i grčkog alfabeta
- **Ime valute – originalno IME, a ne izvedeno, simbolizuje integraciju (isto ime za sve..)**

New 5-euro banknote (2.5.3013)

the word 'Euro' in Cyrillic along with the Greek Ευρώ: political signal as ECB's trust in the future enlargement of the European single currency area

Bulgaria (MS),
Macedonia and Serbia (CC)
use the Cyrillic alphabet.

Pakt za stabilnost i rast

- **1997**
- dogovor je država članica EU vezan za fiskalnu politiku odnosno koordinaciju ekonomskih politika u funkciji stabilnosti i rasta
- ekonomsku politiku u EU obilježava **centralizovana monetarna politika**, koja je u nadležnosti ECB i **decentralizovana fiskalna politika**, koja ostaje pod odgovornošću nacionalnih vlasti država članica
- **Uniformna kruta pravila Pakta, neprimjenljiva na sve zemlje (osnivači “ne mogu” biti kažnjeni...)**
- **2005, reforma Pakta**, ublažavanje kriterijuma, produžavanje rokova, neprimjenjivanje sankcija...
- Smjernice za rast i zapošljavanje, **1997**

Reforma Pakta 2005

- Prva je novost da će se budžetski ciljevi **revidirati svake četiri godine** (revidiranje budžetskih ciljeva u srednjem roku na svake četiri godine ili nakon neke značajnije strukturne reforme, sve sa ciljem održavanja dinamike javnog duga, ekonomskog rasta i fiskalne održivosti u cjelini).
- Druga je novost da će se zemljama s nižim javnim dugom i višim potencijalnim rastom dopustiti budžetski deficit u visini od (svega) **1% BDP-a** u srednjem roku.
- Visokozadužene zemlje s nižim potencijalnim rastom moraće **težiti uravnoteženom** budžetu ili suficitu.
- Od zemalja s javnim dugom većim od 100% BDP-a tražiće se **izričito** pozitivan saldo budžeta.
- Centralni element reforme odnosi se na zahtjev za **jačanjem fiskalne discipline u ekonomski dobrim godinama**. U ovom dijelu fiskalnog okvira posebno je naglašeno da je cilj reforme da se blagovremeno preduzimaju korektivne mjere, koje podrazumijevaju da **države u toku ekonomski dobrih godina postepeno smanjuju svoj budžetski deficit za 0,5% GDP-a na godišnjem nivou**.
- Takođe, postignut je dogovor o sprovođenju **strukturnih reformi** koje u kratkom roku mogu djelovati na pogoršanje javnih finansija, međutim, dugoročno unapređuju njihovu održivost.
- Promjene su unesene i u **sistem ranog upozorenja**. Predviđeno je da Evropska komisija, bez uticaja Savjeta, daje prijedloge nosiocima ekonomske politike za ostvarivanje budžetskih ciljeva u srednjem roku.
- Kad su u pitanju korektivne mjere, **promijenjena je definicija prekomjernog deficita i revidiran koncept ozbiljnog pada ekonomske aktivnosti, mogućnost produženja rokova za korekciju deficita, kao i veća usmjerenost na održavanje prihvatljivog nivoa javnog duga**. Ozbiljan pad ekonomske aktivnosti po reformisanom Paktu ima šire tumačenje od onog u originalnom Paktu (kako je prethodno pojašnjeno)

Euro: prednosti

- **Neekonomske, političke prednosti, uz smanjenje rizika zemlje (i lakše zaduživanje u godinama prosperiteta)**
- **Jačanje ek. saradnje EA**
- **Snižavanje transakcionih troškova**
- **Ekonomija obima u emisiji novca**
- **Racionalnija alokacija resursa**
- **Emisona dobit**
- **Euro postaje važnija valuta: u transakcijama i kao globalna valuta rezervi**
- **Rast transparentnosti transakcija**

Euro: nedostaci

- **Privrede su u različitim privrednim ciklusima i ne odgovara im ista monetarna politika**
- **Nefleksibilnost centralizovane monetarne politike** (zemlje ne mogu uticati na agregatnu tražnju ili devizni kurs, pa time ni na vrijednost trgovinskog deficita/suficita).
- Nisu ispunjeni svi preduslovi kreiranja optimalnog valutnog područja (mobilnost faktora)

- **Davanje finansijske pomoći zemljama u problemima** u krizi, doveli do krize povjerenja
- Pošto je **monetarna politika u rukama EMU, a fiskalna u rukama nacionalnih vlada**, ostaju samo **prilagođavanja na tržištu rada**, pa se socioekonomske teškoće geografski lokalizuju

- **Rizik prevelike javne potrošnje, rast javnog duga i prelivanje dugova** na države i bankarski sektor (gubitak monetarne suverenosti odnosno emisione funkcije, podstiče zemlje na „kreativnije sekundarno finansiranje“).

- Nesavršenost pravila Eurozone, **nepoštovanje pravila konvergencije**, posebno fiskalnih (što se pokazalo kao pretpostavka stabilnosti i uslov opstanka zone danas).
- **Nedostatak političke volje za kazne za prekršitelje**, uključujući i izbacivanje iz zone, doveo je do ozbiljnih problema sa izbijanjem svjetske ekonomske i finansijske krize. Ako bi se ta „disharmonija“ nastavila, euro bi postao slaba, inflatorna valuta i opstanak zone bi bio doveden u pitanje.
- **Public choice** (teorija javnog izbora) pažnju poklanja preferencijama koje pojedini predstavnici u ECB imaju (iz pojedinih država članica). Polazeći od pretpostavka da stopa inflacije u nekoj zoni zavisi od osjetljivosti birača na inflaciju (i da je stepen nezavisnosti centralne banke u funkciji te osjetljivosti istih na inflaciju), onda bi pronalaženjem "srednjeg glasača/birača" bilo moguće orjentaciono predviđati kretanje inflacije u eurozoni.

Euro kriza i kriza dugova

- **gubitak monetarne autonomije postaje problem u uslovima krize i razlitosti ekonomskih problema države EA** (privrede koje se nalaze u različitim fazama privrednih ciklusa teško mogu da se prilagode istoj monetarnoj politici; vlade su **lišene** finansijskih instrumenata da utiču na agregatnu tražnju ili deviznog kursa da utiču na trgovinski deficit/suficit;
- centralizovana monetarna politika teško funkcioniše u uslovima decentralizovane fiskalne politike i decentralizovanog političkog sistema; lišeni aktivističke monetarne politike, političari se mogu upuštati u preveliku državnu potrošnju zbog dobijanja glasova na izborima),
- **Nedovoljno jasna pravila i nove inicijative - fiskalne unije (2012) i bankarske unije (2013)...**

- **Vanjske okolnosti** – pad komunizma, ujedinjenje Njemačke
- **Unutrašnji razlozi** – jačanje ekonomskog napretka i ciljeva zacrtanih Jedinim evropskim aktom
 - Jačanje demokratskog legitimiteta institucija
 - Povećanje efikasnosti institucija;
 - Uspostavljanje ekonomske i monetarne unije;
 - Razvoj socijalne dimenzije Zajednice;
 - Uspostavljanje zajedničke vanjske i sigurnosne politike
- Jačanje uloge Evropskog parlamenta
- **Nove institucije** – Komitet regiona, Evropski ombudsman
- Nova područja javnih politika – transevropske mreže, industrijska politika, zaštita potrošača, obrazovanje i stručno usavršavanje, mladi, kultura
- Utvrđivanje faza za uvođenje jedinstvene valute
- **Socijalni protokol** – jačanje zaposlenosti, poboljšanje uslova života i rada, socijalna zaštita, socijalni dijalog, razvoj ljudskih resursa za zapošljavanje, integracija isključenih
- **Evropsko građanstvo** – kretanje i boravak, biračko pravo, diplomatsko-konzularna zaštita u trećim zemljama, peticija EP i žalba ombudsmanu
- Načelo supsidijarnosti

9.11.1989 – pad Berlinskog zida
9.12.1989. – Savjet EU donosi odluku o održavanju međuvladine konferencije o daljim koracima u pogledu EMU, te političke unije (otvorene 14.12.1990.).

29.5.1990 – u Parizu osnovana **EBRD**

19.6.1990. – potpisan **Šengenski sporazum** o zajedničkoj politici o privremenom ulasku osoba i sistemu granica – uklanjanje granica između članica sporazuma i zajednička viza. Potpisale sve članice osim Irske i UK, te tri nečlanice – Island, Norveška i Švajcarska (25)

3.10.1990 – ujedinjenje Njemačke

21.10.1991 – potpisan ugovor o osnivanju Evropskog ekonomskog prostora između EZ i EFTA (bez Švajcarske)

11. IV proširenje, Amsterdam i Nica

- **1995 – Austrija, Švedska i Finska (EU-15)**
 - Jedno od “najelegantnijih” proširenja – brzo i lako
 - Austrija podnijela aplikaciju 1989.
 - Proširenje tadašnje teritorije EZ za 1/3, a stanovništva svega za 6,2%
 - To su bile razvijene ekonomije, članice EFTA i potpisnice posebnog sporazuma sa EU o kreiranju Evropske ekonomske zone
- **Norveška je poslije negativnog referenduma, opet odustala (1972,1994) (52,5% ne)**
 - Pregovaralo se 29 poglavlja (od 31)
 - Na njih se nisu primjenjivali kriterijumi iz Kopenhagena (1993) o uslovima pristupanja
- Ujedinjenjem Njemačke 1990.godine, Unija se *de facto* proširila na bivšu Njemačku demokratsku republiku, ali se ovo proširenje ne računa kao ostala (Istočna Njemčka je praktično pripojena Zapadnoj)

Amsterdam, 1997/1999

- 2. oktobra 1997. godine (stupio na snagu 1. maja 1999. godine)
- **PRAVOSUĐE I UNUTRAŠNJI POSLOVI** – Šengenski sporazum o zajedničkim vizama za građane treće zemlje uključen je u EU (osim u slučaju Britanije i Irske)
- **ZAPOSLENOST I SOCIJALNA POLITIKA** – unapređenje saradnje među državama članicama u cilju otvaranja novih radnih mjesta, pristup definisanju zajedničke strategije zapošljavanja; uključuje se i socijalni protokol. Evropski savjet je svečano „proglasio“ **Povelju o osnovnim pravima**, koja je predstavljala katalog građanskih i ekonomskih prava EU, ali je istovremeno odložio raspravu o njenom statusu i nivou obaveznosti
- **SPOLJNA POLITIKA** – bliza saradnja sa WEU, uspostavljanje zajedničke odbrambene i bezbjednosne politike
- **SUPSIDIJARNOST** – EU bi trebalo da radi samo na onim poslovima koji se ne mogu bolje izvršiti na nacionalnom ili nižim nivoima
- **FLEKSIBILNOST** – značajan institucionalni novitet u Ugovoru, ugovorna klauzula o fleksibilnosti, dopušta da neke zemlje usvoje zajedničku politiku, čak i kada druge zemlje to ne žele (*at hoc* aranžmani). Postoji mogućnost konstruktivnog uzdržavanja od glasanja.
- **OTVORENOST I DOSTUPNOST INFORMACIJA** – svi građani i pravni subjekti EU imaju pravo pristupa dokumentima EU.
- uspostavljen je mehanizam „**BLIŽE SARADNJE**“ (*closer cooperation*), tj. mogućnost pojedinih članica Unije da na gotovo svim područjima ekonomskog stuba uspostave tješnju saradnju od saradnje koja postoji između ostalih članica EU;
- uveden je pojam „**PODRUČJE PRAVDE, SLOBODE I BEZBJEDNOSTI**“ (*Area of Justice, Freedom and Security*);
- ojačana je uloga EU u spoljnoj politici tako što je uspostavljena **funkcija VISOKOG PREDSTAVNIKA ZA SPOLJNU POLITIKU**;
- donošenje odluka u pitanjima **POLITIKE IMIGRACIJE I AZILA** prenijeto je iz III stuba (međudržavna saradnja) u I stub (supranacionalne nadležnosti tijela EU), a zbog smanjene nadležnosti III stub je preimenovan u „Policajska i sudska saradnja u kaznenim predmetima“;
- **DONOŠENJE ODLUKA QMV PROŠIRENO JE NA NOVA PODRUČJA**;
- ovaj ugovor uključio je u I stub odlučivanje o politici zapošljavanja i proširio nadležnosti Komisije u područjima zaštite potrošača i zaštite prirode

ESDP, Šengenski acquis

- **Evropska bezbjednosna i odbrambena politika EU (ESDP)** definisana je kao sastavni dio Zajedničke spoljne i bezbjednosne politike (**CFSP**) *Common Security and Defence Policy – CSDP*.
- **koncept evropske zajedničke bezbjednosne politike** kroz njena **tri segmenta**:
a) razvoj civilnih i vojnih kapaciteta EU, b) aktivnosti EU u borbi protiv terorizma i c) civilne i vojne operacije EU
- **Finansiranje** ESDP dijelom tereti budžet EU (planira se osnivanje **zajedničkog fonda članica**), a dijelom izdvajanja idu iz budžeta samih članica EU.
- **ŠENGENSKA PRAVNA TEKOVINA** - Šengenski sporazum (1985) i Konvencija (1995), zajedno s deklaracijama, odlukama i drugim aktima koji se odnose na slobodu kretanja, čine Šengenski acquis (Šengensku pravnu tekovinu).
- **Države članice u okviru šengenske saradnje**: prvim potpisnicama Šengenskog sporazuma (Francuska, Njemačka, Beneluks zemlje) postepeno se priključila još 21 država: Italija (27. novembar 1990), Portugal i Španija (25. jun 1992), Grčka (6. novembar 1992), Austrija (28. april 1995), Danska, Švedska i Finska (19. decembar 1996), Švedska, zatim Češka, Estonija, Mađarska, Letonija, Litvanija, Malta, Poljska, Slovačka i Slovenija (21. decembar 2007), kao i države koje su van EU: Island i Norveška (19. decembar 1996), i Švajcarska (12. decembar 2008). Od 19. decembra 2011. i Lihtenštajn je formalno u Šengenu, tako da je u šengenskoj zoni danas 26 evropskih država.

Nica, 2001/2003

- Potpisan 26. februara 2001, na snazi od februara 2003
- **ODMJERAVANJE GLASOVA U SAVJETU MINISTARA:** DE, FR, UK i IT – 29, ES 27 (i PL), Rumunija će (kad udje) imati ponder 14, NL – 13, BE, EL, PT, (Češka, Mađarska) – 12, AT, SV (Bugarska) – 10, DN, FI, IR (SK i Litvanija) – 7, LU (Letonija, SI, EE i CY) – 4 i (Malta -3)
- **KVALIFIKOVANA VEĆINA** potrebna za donošenje odluka ponderisanim glasovima u EU-15 iznosila je 169 od 237 ponderisanih glasova država članica (71,30%).
- **EK –svaka zemlja jedan komesar**
- **EVROPSKI PARLAMENT** – broj članova EP sa predstojećim proširenjem povećaće se na 732.
- **FLEKSIBILNOST (POJAČANA SARADNJA ILI VARIJABILNA GEOMETRIJA)** – grupa od osam ili više zemalja (tadašnja većina država članica) može se zalagati za dublju integraciju u određenim oblastima politike.
- **VEĆINSKO GLASANJE** – politička integracija se ubrzala kako su zemlje članice odustale od prava na veto u 27 novih oblasti
- **RATIFIKACIJA UGOVORA IZ NICE – IRSKA**, sa čak 64% glasova protiv (ali uz izlaznost svega 35%), Irci su juna 2001. godini odbili Ugovor. Oni su bili jedina država od EU-15 koja je to učinila.
- Novi pregovori donijeli su set političkih ustupaka koji su garantovali **neutralnost Irske**.
- Drugi referendum održan je u oktobru 2002. godine, kod koga je irska vlada postavila pitanje jednostavnog izbora između podrške ili suprotstavljanja proširenju. Referendum je prošao sa 63% glasova u korist ratifikacije Ugovora iz Nice

Ponderisanje glasova EU 27(28) Ugovor iz Nice, 26.2.2001:

Država članica	Dodijeljeni glasovi	Država članica	Dodijeljeni glasovi
Njemačka	29	Bugarska	10
Velika Britanija	29	Austrija	10
Francuska	29	Slovačka	7
Italija	29	Danska	7
Španija	27	Finska	7
Poljska	27	Irska	7
Rumunija	14	HRVATSKA	7
Holandija	13	Litvanija	7
Grčka	12	Letonija	4
Republika Češka	12	Slovenija	4
Belgija	12	Estonija	4
Madjarska	12	Kipar	4
Portugal	12	Luksemburg	4
Švedska	10	Malta	3
Total	345		
Kvalifikovana većina	258 (71,30% ponderisanih glasova)		

Ugovor iz Nice, 26.2.2001:

-raspodjelu moći i uticaja u proširenoj EU

-odmjeravanje glasova u Savjetu ministara –promjena u ponderaciji glasova unutar Savjeta ministara u korist velikih zemalja na štetu malih zemalja

EK – svaka zemlja imenuje samo po jednog člana

EK (ravnopravna rotacija koju prethodno jednoglasno utvrđuje Savjet ministara), moguća samo do 27, tj. 28 država članica unutar EU,

-fleksibilnost (pojačana saradnja ili varijabilna geometrija) – grupa od 8 ili više može se zalagati za dublju integraciju u određenim oblastima politike (model „Evrope sa više brzina“, npr. kod uvođenja € ili šenzenske zone

većinsko glasanje – brža politička integracija kada su zemlje odustale od prava na veto u 29 novih oblasti.